

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2015

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 154 & 155, Άπρίλιος - Σεπτέμβριος 2015 Κωδικός Έντύπου 073730
ΙΑΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν Άγ. Θεοδώρων 19, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678 e-mail: efmeleton@yahoo.gr
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανᾶς, Δικηγόρος Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Εὐθύμιος Κ. Σανιδᾶς Ίωαννίνων 6, Μοσχᾶτο Τ.Κ. 185 43, Τηλ. 210 94 14 233
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: Χαρ. Παναγιωτόπουλος Πρόεδρος Ε.Φ.Μ. Ίωάν. Γ. Ράμμος Άντιπρόεδρος » Βιβή Καστρίτη Γραμματέας » Ι.Β. Τσινταβῆς Ταμίας » Γ. Μαστρογιαννόπουλος Έφορος » Νικ. Καστανᾶς Μέλος » Γ. Κουτσοκλένης Μέλος »

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α) 194 χρόνια ἐλεύθερη Άμφισσα	
β) Ή κακοποίηση τῆς Έλληνικῆς γλώσσας.....	1/7805
γ) 29 Αὐγούστου 2015	3/7807
'Ο ἀγωνιστής Ίωάννης Δημητρίου Μητρόπουλος	4/7808
ΖΩΡΙΑΝΟΣ ΓΙΑΝΝΟΣ: Τό βυζαντινό Ίερό τοῦ 1092 μ.Χ.	
στή Φιλοθέη Δωρίδος, Άνάγκη συμπαράστασης.....	7/7811
ΤΣΟΥΜΑΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Ίστορική διαδρομή τοῦ κρασιοῦ.....	9/7813
ΑΡΑΧΩΒΑΣ ΝΙΚ. - ΘΕΟΔΟΣΗ Μ.: 'Ο μηχανισμός	
τῶν Άντικυθήρων.....	13/7817
ΙΧΝΗΛΑΤΗ: Τά τσαρούχια τοῦ Δερβέναγα	20/7824
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ Ι.: Τῆς μνήμης ἱερό ἓνα ἐπίγραμμα.....	22/7826
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ Γ.: Άπ' τῇ χλωρίδα τῆς Φωκίδας	28/7832
ΤΣΑΤΣΟΥ ΓΩΝ.: 'Οξυρρύχειοι Πάπυροι	31/7835
Προκήρυξη Πανελληνίου Διαγωνισμοῦ Ίστορικοῦ Διηγήματος	
ἀπό τόν Σύνδεσμο Ίστορικῶν Συγγραφέων	39/7843
Συγχαρητήρια	40/7844
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	41/7802

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α) 194 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΜΦΙΣΣΑ

Ἡ Ἀμφισσα γιόρτασε τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπ' τοὺς ἀφόρητους Τούρκους, στίς 10 Ἀπριλίου 1821, ἡμέρα πού οἱ Τοῦρκοι κρεμοῦσαν τόν Πατριάρχη μᾶς Γρηγόριο τόν Ε', στήν Κωνσταντινούπολη, μέ καθυστέρηση λίγων ἡμερῶν γιατί γιορταζόταν τό Πάσχα.

Οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἑορτασμοῦ ἦταν τετραήμερες μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἡ μαθητική θεατρική παράσταση, στίς 16-4-2015, μέ τό «Σουλιῶτες – Χορός τοῦ Ζαλόγγου» καί τή Δοξολογία στή Μητρόπολη πού χοροστάτησε ὁ Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Φωκίδας κ.κ. Θεόκτιστος, τὴν κατάθεση στεφάνων στόν Ἀνδριάντα τοῦ Ἐπισκόπου Σαλῶνων Ἡσαΐα καί τὴν παρέλαση τῆς νεολαίας μας.

Γ.Ν.Κ.

β) Ἡ κακοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας

Τοῦ Γεωργίου Δ. Ἀναγνωστόπουλου

Γίνεται ὀλοένα καί πιό φανερό ὅτι κατά τά τελευταῖα χρόνια ἀπό κάποιους σύγχρονους Ἑλλήνες καταβάλλεται σύντονη καί μεθοδευμένη προσπάθεια ὥστε ὁ Νεοέλληνας νά ἀποκοπεῖ σταδιακά ἀπό τίς ρίζες τῆς ἰδιοπροσωπίας του, πού κύριο θεμελιακό τους στοιχεῖο εἶναι ἡ γλώσσα μας στήν πληρότητά της.

Καί δέν ἀρκεστήκαμε μόνον στόν «ψαλιδισμό» καί τὴν «στρογγυλοποίησή» της μέ τὴν ἐπιβολή τοῦ μονοτονικοῦ τρόπου γραφῆς. Στὴν καθημερινή της χρήση τὴν κάνουμε ὅλο καί πιό φτωχή, τὴν κακοποιοῦμε, τὴν εὐτελίζουμε μέ τοὺς σολικισμούς καί τοὺς βαρβαρισμούς καί τὴν «πλουτίζουμε» - λές καί ἔχει ἀνάγκη - μέ πληθώρα ξενόγλωσσων ὀρων.

Ἐθνοκτόνοι «γλωσσοπλάστες», κουλτουριάρηδες καί σκοταδιστές ἔντυπων καί ἠλεκτρονικῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης τὴν ἐκχυδαίζουν, ἀλλοιώνουν συνειδητὰ τὴν φυσιογνωμία της, μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπό τὴν ἱστορική διαδρομὴ της καί δυσκολεύουν τὴν ἐπαφή μας μέ τόν μεγάλο Ἑλληνικό πολιτισμό πού ἔμαθε τόν κόσμο τῆς οἰκουμένης νά σκέπτεται, νά ἐκφράζεται, νά κρίνει, νά συνδιαλέγε-

ται, λές καί ἀκολουθοῦν πιστά τήν συμβουλή τοῦ Βλαδίμηρου Λένιν πού εἶπε: «Ἄν θέλεις νά ἀλώσεις μιὰ χώρα, καταστρεψε τήν γλώσσα της» καί τοῦ ἀνθέλληνα Ἀμερικανό-Ἑβραίου Κίσιγκερ, τοῦ ὀλετήρα τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος εἶχε δηλώσει: «Ὁ Ἑλληνικός λαός εἶναι δυσκολοκυβέρνητος. Γι' αὐτό πρέπει νά τόν πλήξουμε βαθειά στίς πολιτισμικές του ρίζες. Ἐννοῶ δηλαδή τήν γλώσσα του, τήν θρησκεία του, τά πνευματικά καί ἱστορικά ἀποθέματά του...».

Στά περίπτερά τά περισσότερα Ἑλληνικά περιοδικά ἔχουν ξενόγλωσσους τίτλους. Πολλά καταστήματα ἔχουν ξένα ὀνόματα. Ἀκόμα καί στίς χαρτοπετσέτες ὀρισμένων ἐστιατορίων τό ὄνομα καί ἡ διεύθυνση τοῦ καταστήματος εἶναι τυπωμένα σέ ξένη γλώσσα.

Ὅρθά ἔχει γραφεῖ ὅτι «ἡ τηλεόραση εἶναι ὁ καθρέπτης τῆς κοινωνίας μας» καί ἡ καθημερινότητα ἐπιβεβαιώνει τήν ὀρθότητα τῆς διαπίστωσης αὐτῆς στήν προκειμένη περίπτωση: Οἱ τηλεοπτικοί σταθμοί προβάλλουν ἀλαζονικά καί προκλητικά τά ξενόγλωσσα ὀνόματά τους. Οἱ εἰδήσεις καί οἱ διαφημίσεις τῆς τηλεόρασης χρησιμοποιοῦν χωρίς συστολή καί φειδῶ ξένες λέξεις, ὅρους καί φράσεις. Ποτέ δέν λένε «αἶθουσα τύπου», ἀλλά πρέσ ρούμ. Δέν λένε ταινία, ἀλλά φίλμ. Δέν λένε μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, ἀλλά μέντια. Ἀκοῦμε ρισκάρω ἀντί ριψοκινδυνεύω, κοντακτάρω ἀντί ἐπικοινωνῶ, κοπλιμεντάρω ἀντί σχολιάζω, παρκάρω ἀντί σταθμεύω, πρεσσάρω ἀντί πιέζω, γκαζώνω ἀντί ἐπιταχύνω, ντιμπέϊτ ἀντί ἀνοικτή συζήτηση, αἰσθάνομαι ἴν ἀντί εἶμαι σύγχρονος, εἶμαι ἐνημερωμένος καί ἓνα σωρό ἄλλα τέτοια ἀνατριχιαστικά.

Κύριο χαρακτηριστικό τῶν περισσοτέρων τηλεοπτικῶν συζητήσεων εἶναι ἡ πλήρης ἀσυνεννοησία. Ὅλοι ἐμφανίζονται ἐπιδεικτικά στό γυαλί νιά νά μιλήσουν. Ὅχι ὅμως γιά νά ἀκούσουν καί νά συνεννοηθοῦν. Προφανῶς ὑπάρχει καί τό πρόσθετο πρόβλημα, λόγω τῆς πλημμελοῦς γλωσσικῆς παιδείας. Ἀλλά ἑλληνικά μιλοῦν οἱ μέν, ἄλλα καταλαβαίνουν οἱ δέ. Ἡ νεώτερη γενιά ἀγνοεῖ σημαντικό μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξιλογίου. Οὐδέποτε τό διδάχθηκε. Καί ἡ παλιότερη ἀγνοεῖ τήν «ἀργκῶ» τῶν νέων ὅπου χρησιμοποιοῦνται λέξεις μέ νέο - συνήθως λάθος - νόημα. Σύγχρονη Βαβέλ δηλαδή. Ἔτσι καταντήσαμε. Ἐνας κόσμος ὅπου οἱ μισοί μιλοῦν ἑλληνικά καί οἱ ἄλλοι μισοί καταλαβαίνουν κινέζικα.

Τί θά ἔλεγαν ἄραγε, ἂν ἔβλεπαν τό κατάντημα αὐτό τῶν Νεοελλήνων, ὁ Σολωμός καί ὁ Παλαμάς; Ὁ πρῶτος εἶχε εἰπεῖ: «Μήγαρις ἔχω ἄλλο στόν νοῦ μου, παρέξ ἐλευθερία καί νλώσσο» καί ὁ δεύτερος εἶχε δηλώσει: «Παιδεῖα καί γλώσσα, οἱ πλάστρες δυνάμεις τῆς

ψυχῆς». Ἐμεῖς ὅμως παραδίνουμε ἀστόχαστα ἐλευθερία, παιδεία καί γλώσσα στούς ξένους, ἀπαρνούμενοι τήν ταυτότητά μας. Ἔτσι ἀνοίξαμε διάπλατα τίς κερκόπορτες στίς ξενικές λέξεις.

Καί ὅλα αὐτά τήν ὥρα πού σέ ἄλλες χώρες, ὅπως π.χ. στή Γαλλία, δέν ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιοῦνται ξένες λέξεις στίς δημόσιες ἀνακοινώσεις, στά ἔργα, στά συμβόλαια καί στά ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Γιατί, συμφωνά μέ τήν δήλωση τοῦ ἄλλοτε Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ Ζάκ Τουμποῦ, «ἡ ξένη γλώσσα μετατρέπεται σέ ἐργαλεῖο ἐπιρροῆς καί κυριαρχίας, ἐνῶ ἐξ ἴσου συχνά ἀποτελεῖ παράγοντα κοινωνικῆς ἀναταραχῆς».

Μέσα στόν κόσμον τῆς σύγχυσης πού ἀπεργάζεται ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ προδωμένου λαοῦ μας, ἡ γλώσσα μας στήν πληρότητά της ὑποστασιάζει τήν ἐλπίδα καί τό ὄραμα πού μᾶς χρειάζονται γιά νά σταθοῦμε ὀρθοί καί νά διεκδικήσουμε τήν θέση πού δικαιωματικά μας ἀνήκει στήν ἀμφικτυονία τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλά, πόσοι ἀκοῦνε ἢ μᾶλλον πόσοι προσέχουν κάτι τέτοια στή σύγχρονη Ἑλλάδα.. Λεπτομέρειες θά μοῦ πεῖτε.

γ) 29 Αὐγούστου 2015

Ὁ Πολιτιστικός Σύλλογος Ἐλαιώνα πραγματοποίησε τό 12ο Φεστιβάλ Παραδοσιακῶν Χορῶν, στήν πλατεία τοῦ χωριοῦ.

Λόγω τῶν γνωστῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν στήν ἐκδήλωση αὐτή βρέθηκαν καί χόρεψαν τρία χορευτικά τμήματα.

Καί τά τρία ἦταν ἄψογα στήν ἐκτέλεση τῶν χορῶν.

Μεγάλη λαμπρότητα ἔδωσε καί ἡ Αὐγουστιάτικη Πανσέληνος, ἡ ὁποία σκόρπισε πλούσιο φῶς καί ἔλουσε ὅλη τή φύση.

Γ.Ν.Κ.

Ὁ ἀγωνιστής
Ἰωάννης Δημητρίου Μητρόπουλος
(1780 - 1821)

(Ὅλα τα στοιχεῖα προέρχονται ἀπό τό βιβλίον
τοῦ ἀπόγονου Ἰωάννη Δ Μητρόπουλου
πού ἀναφέρεται καί πρῖν.
Ὁ συγγραφέας ἦταν τρισεγγονο τοῦ ὀπλαρχηγοῦ)

Συνεπεῖς πρός τήν ἱστορία τούς οἱ Γαλαξειδιῶτες, κάνοντας πολύχρονους ἀγῶνες στό παρελθόν κατά τῶν ἐπιδρομέων, Καταλανῶν, Φράγκων, Ἀλγερινῶν, Βουλγάρων, Τούρκων κ.α. κηρύττουν στίς 26 Μαρτίου 1821 τή συμμετοχή τους στή ξηρά καί στή θάλασσα στόν Ἱερό Ἀγῶνα τοῦ Γένους κατά τῶν Τούρκων. Τό πρωί τῆς ἴδιας μέρας πάνοπλοι ὅλοι οἱ στεριανοί, ἀλλά καί πολλοί ναυτικοί Γαλαξειδιῶτες, περίπου 1400 ὑπό τήν ἀρχηγία τοῦ Ἰωάννη Μητρόπουλου συγκεντρώθηκαν ἐκεῖ πού εἶναι ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Προηγουμένως εἶχαν δώσει ὄρκο θυσίας γιά τήν ἐλευθερία τοῦ Γένους στό ναῖσκο τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (ἔχει κατεδαφιστεῖ σήμερα).

Στή συνέχεια κατευθύνθηκαν πρός τήν Ἁγία Εὐθυμία καί συνενώθηκαν μέ τόν ὀπλαρχηγό Πανουργιά καί τούς ἄνδρες του καί κατευθύνθηκαν πρός τό Κάστρο τῶν Σαλώνων τό ὁποῖο καί πολιορκήσαν. Στίς 10 Ἀπριλίου παραδόθηκε τό Κάστρο καί ἀπελευθερώθηκε ὁλόκληρη ἡ ἱστορική πόλη τῶν Σαλώνων ἀπό τούς Τούρκους.

Ὁ Ἰωάννης Μητρόπουλος μέ τούς Γαλαξειδιῶτες συμπολεμιστές τοῦ πολέμησε στή μάχη τῆς Ἀλαμάνας μέ ἐξαιρετική γενναιότητα. Κατά τή διάρκεια τῆς μάχης ἔκοψε μέ τό σπαθί τοῦ τό κεφάλι τοῦ φονευθέντος ἀπό τούς Τούρκους Μήτρου Μασαβέτα – ἀδελφοῦ του Διάκου – καί τό διαφύλαξε γιά νά τό σώσει ἀπό τίς ὕβρεις τῶν Τούρκων.

Μετά τή μάχη τῆς Ἀλαμάνας, ἓνα συμπαγές σῶμα Γαλαξειδιωτῶν πολεμιστῶν μέ 52 μαχητές μέ ἀρχηγό τόν Ἰωάννη Μητρόπουλο κλείστηκαν νά πολεμήσουν στό Χάνι τῆς Γραβιάς. Πρῶτος ὁ Μητρόπουλος μέ τόν Ἀνδροῦτσο ξεκίνησαν τή μάχη. Πολεμώντας ὅλη μέρα, τό βράδυ τῆς 4 πρός τήν 5 Μαΐου 1821, οἱ μαχητές ἐγκαταλεί-

πουν τό χάνι πρὸς τό ὄρος Χλωμός, ὅπου καί ἔφτασαν στό ὁμώνυμο χωριό ὅλοι, δηλαδή 117 πολεμιστές, ἐκτός ἀπὸ ἓναν πού πέθανε πολεμώντας τόν Ἀθανάσιο Καπλάνη πού ἐτάφη ἐντός του Χανίου.

Μετά τήν ἥρωική ἔξοχό του Χανίου, οἱ Γαλαξειδιῶτες κατευθύνθηκαν πρὸς τή Ναύπακτο καί τήν πολιορκήσαν ὄχι μόνο ἀπὸ τή στεριά ἀλλά καί ἀπὸ τή θάλασσα μέ τά πλοῖα τους. Καί ἐνῶ οἱ μάχες Τούρκων καί Γαλαξειδιωτῶν συνεχίζονται στή Ναύπακτο, ἦρθαν πληροφορίες γιά προσωπικές διαφορές καί διχόνοιες μεταξύ τῶν προκρίτων καί τῶν κατοίκων τοῦ Γαλαξειδίου καί κινδύνου ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων κατά τῆς πόλεως τοῦ Γαλαξειδίου, στήν ὁποία ἀμέσως ἔσπευσαν οἱ ἀγωνιζόμενοι στή Ναύπακτο Γαλαξειδιῶτες.

Καρπὸς αὐτῶν τῶν διχονοιῶν ὑπῆρξε ὁ θάνατος τοῦ Γαλαξειδιώτη ὀπλαρχηγοῦ Ἰωάννη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος σέ ἡλικία 41 ἐτῶν, δολοφονήθηκε τή στιγμή πού κοιμόταν στό κρεβάτι του ἀπὸ ἓναν ὀνόματι Βαρνάβα, ὄργανο ἴσως τῶν Τούρκων, ἡ ἐκείνων πού ἐπιδίωκαν τή ματαίωση, λόγω τῆς μεγάλης δημοτικότητάς του καί τῆς ἀγάπης τῶν Γαλαξειδιωτῶν πρὸς αὐτόν, βέβαιης τῆς ἐκλογῆς του ὡς πληρεξουσίου στήν Ἐθνοσυνέλευση. Μετά τή δολοφονία τοῦ Γαλαξειδιώτη ὀπλαρχηγοῦ, ἐστάλη ὁ Αἰνιάν ὡς πληρεξούσιος Γαλαξειδίου.

Νά σημειωθεῖ πῶς ὁ δολοφόνος Βαρνάβας ἦταν ξένος καί δέν εἶχε σχέση μέ Γαλαξειδιώτικη οἰκογένεια. Ἡ δολοφονία του ἔγινε μέ σπαθί, ἐντός τῆς πρώτης μικρῆς οἰκίας, ἡ ὁποία σώζεται πρὸ 40ετίας στὸν περιβολο τῆς μετέπειτα μεγάλης οἰκίας στή θέση τῆς πόλεως «Χηρόλακας». Ἡ μεγάλη αὐτή οἰκία ἦταν γνωστή μέ τήν παλαιότερη προσωνυμία «Κουρμαδιά», λόγω τοῦ ὑπάρχοντος στήν αὐλή της δέντρου, καί εἶχε χτιστεῖ ἀργότερα ἀπὸ τό γιό τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Μητροῦ Ἰωάννη Μητρόπουλο. Σωζόταν καί αὐτή μέχρι τῶν χρόνων τοῦ β' Παγκοσμίου Πολέμου καί τῆς κατοχῆς 1941 – 1944, ὅποτε καταστράφηκε καί παρέμειναν μόνο οἱ τέσσερις ἐξωτερικοὶ τοῖχοι της.

Κατά τή στιγμή τῆς δολοφονίας τοῦ ὀπλαρχηγοῦ, ἔτρεξε ἡ σύζυγός του Παναγιῶ, ἡ ὁποία ἄρπαξε ἀπὸ τά χέρια τοῦ δολοφόνου τῆς ματωμένη σπάθα, ἦταν ἀργά ὅμως πλέον γιατί ὁ ἀγωνιστής τοῦ '21 ἦταν νεκρός. Ἡ σπάθη αὐτή σώζεται μέχρι σήμερα καί βρίσκεται στήν οἰκία τῆς Ζωῆς, χήρας Γεωργίου Μητρόπουλου – ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ ὀπλαρχηγοῦ – στό Γαλαξίδι.

Ὁ θάνατός του προκάλεσε καθολικὴ θλίψη σέ ὅλη τή Ρούμελη, διότι ἡ ἀνδρεία του καί οἱ ἀγῶνες του εἶχαν συγκεντρώσει τό θαυμασμό καί τήν ἀγάπη τῶν συμπολεμιστῶν του. Μάλιστα, ὅπως γράφει ὁ ἱστορικός Τάκης Λάμπας ἡ δράση του καί ἡ προσφορά του

στόν Ἱερό Ἀγώνα μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τή δράση τῶν καλύτερων πολεμάρχων τῆς Ρούμελης.

Ἡ ἥρωική μορφή τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Μητρόπουλου εἶχε συγκινήσει καί τόν Κων. Σάθα καί εἶχε ὑποσχεθεῖ στό «Χρονικόν» πώς θά ἐξέδιδε ἀργότερα λεπτομερῆ βιογραφία του, τήν ὁποία, λόγω τοῦ παραμπεσόντος θανάτου του δέν πρόλαβε νά πραγματοποιήσει. Τό ἀρχικό ἐπίθετό των προγόνων τοῦ ὀπλαρχηγοῦ ἦταν Μήτρου, ὁ δέ γιός του Δημήτριος, ἀναφέρεται πολλές φορές καί ὡς Μήτρος Μήτρου.

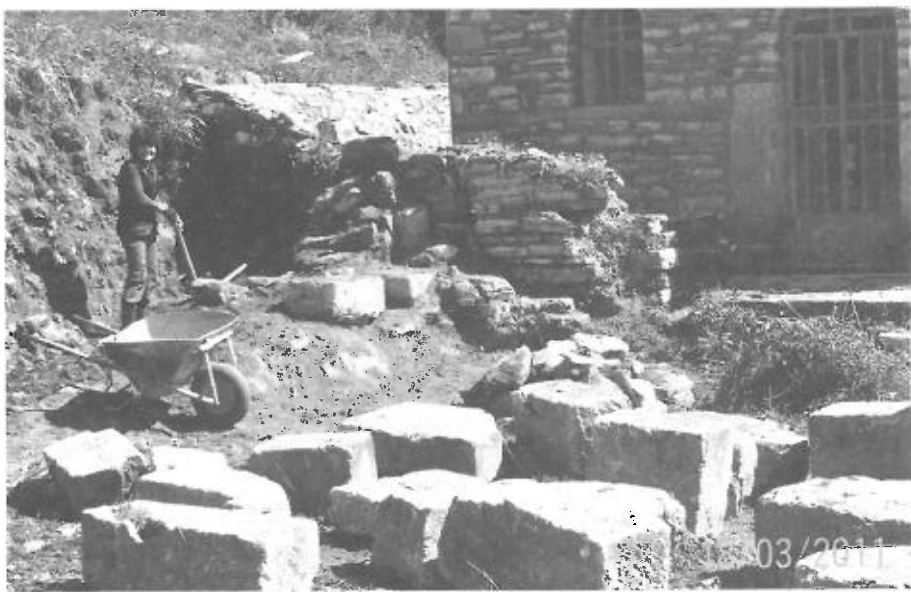
Τό κείμενο χρησιμοποιήθηκε στήν ἐργασία τῶν Μαθητῶν τῆς Ε' Δημοτικοῦ τοῦ 3ου Δ. Σ. Ἀμφισσας ὑπό τήν ἐπίβλεψη τοῦ δασκάλου τούς Παπούλια Νικόλαου μέ θέμα τά «Ἀξιοθέατά τῆς Ἀμφισσας»

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ 1.092 μ.Χ.
ΣΤΗ ΦΙΛΟΘΕΗ ΔΩΡΙΔΟΣ.
ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

ΓΙΑΝΝΟΣ ΖΩΡΙΑΝΟΣ

1. Ἔργο «στρατηγικῆς ἐπιλογῆς», ἡ ἀπό τούς Μεγάλους Κομνηνοὺς δημιουργία τῆς αὐτοδιοικούμενης «Προνοίας», στήν περιοχή τῶν Θερμῶν Πηγῶν τῆς «Μαυρομαντίλως» Εὐπαλίου-τοῦ Δημοτικοῦ διαμερίσματος Φιλοθέης- μέ πυρήνα τήν ἴδρυση, κατά τό ἔτος 1092 μ.Χ. τῆς Ἱερᾶς Μονῆς «Τοῦ ἐνδόξου, μεγίστου Προφήτου καί Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

2. Τό Μοναστήρι αὐτό, γιά αἰῶνες ἦταν πυρήνας Χριστιανισμοῦ, Ἑλληνικῆς Γλώσσας καί Παραδόσεων, πηγὴ πολλαπλῶν πολιτιστικῶν ἔργων.

3. Τό Μοναστήρι Αἰ-Γιάννη τοῦ Προδρόμου-Θέρμων, «Γιατάκι Κλεφτ-Ἀρματωλῶν περιόδου τουρκοκρατίας, ἐγινε τό ΠΡΩΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ «Μεταξὺ 26ης-27ης Μαρτίου τοῦ 1821».

4. Μετά από 142 χρόνια ή ευσέβεια και ή αγάπη τών ντόπιων Φιλοθεατῶν Δωρίδος, ἐπανίδρυσε τό Καθολικό του [1963] κι ἔκτοτε ἀγωνίζεται γιά τήν εὐπρεπή και κατά τό δυνατόν ὁλοκλήρωση τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ναοῦ, ὅπως φαίνεται κι ἀπό τήν ἐδῶ εἰκόνα, ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΑ κι ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ... Ἀλλά ὀφείλουμε οὐσιαστική συμπαράσταση πρὸς τοὺς φιλόπονους κι εὐγενικούς συμπολίτες μας:

α) Οἱ Ἀρχές, νά βελτιώσουν και νά κάνουν ἀσφαλῆ τήν πρόσβαση.

β) Ἡ Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία, νά ὀδηγεῖ τήν ἀνακατασκευὴ και νά ἐπιβλέπει [Δέ ζητοῦνται χρήματα.]

γ) Νά συγκεντρωθοῦν και διασωθοῦν τά βυζαντινὰ οἰκοδομικά μέλη και ὑλικά.

δ) Νά βρεθεῖ στήν πρέπουσα θέση τό σπανιότατο και πολυτιμότεο Ἐπίγραμμα μέ τήν ὡραία Βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ θεμελιώσεως, τοῦ ἔκτου κατά σειράν ἀρχαιότητος Βυζαντινοῦ Μοναστηριοῦ [1092], πού σήμερα βρίσκεται σέ μία ἄκρη τοῦ χώρου τῆς αὐλῆς.

Τό Βυζαντινὸ Ἐπίγραμμα, στό ἄλλοτε-ποτέ ὑπέρθυρο τοῦ Ἱ.Ναοῦ.

ε) Επιβάλλεται, ἡ μετά παλαιὰ οἰκοδομικά ὑλικά δημιουργία ἑνὸς Μνημείου, πού νά θυμίζει τό Ὁλοκαύτωμα τοῦ Μοναστηριοῦ, κατά το 1821, τό σφαγιασμό τῶν δέκα καλογέρων του και τήν πυρπόληση τῶν ἐγκαταστάσεών του...

στ) Οἱ πατριῶτες, μέ τοὺς Πολιτιστικούς τους Συλλόγους, νά φροντίσουμε, ὥστε και τό ἐσωτερικό τοῦ Ἱεροῦ χώρου, νά διαθέτει τά ἀπαραίτητα ἱερά σύμβολα [Π.χ. τίς πρέπουσες εἰκόνες]...

Διαπιστώσεις και σχέψεις ἑνὸς εὐλαβοῦς προσκυνητῆ, τῆς πρόσφατης ἐκεῖ θείας λειτουργίας [24 Ἰουνίου 2015]...

Ἱστορική διαδρομὴ τοῦ κρασιοῦ

Ὁμιλία γιὰ τὸν οἶνο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπὸ τὴν ἀρχαιολόγο
Βασιλικὴ Τσοῦμαρη στὴν ἐκδήλωση «Ἀνοικτές πόρτες 2015»
στό κτῆμα Ἀργυρίου στὴν Πολυδρόσο, στά πλαίσια ἐκδηλώσεων
τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων Φωκίδας μέ τίτλο
«Το Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Δελφῶν συναντᾷ τὴν τοπικὴ κοινωνία:
δράσεις ἐκτός τοῦ μουσεῖου».

Ἡ οἰνοφόρος ἄμπελος (*vitis vinifera*) εἶναι ἓνα πολυετές φυτὸ μέ ἐτήσιο βιολογικὸ κύκλο ποὺ συγκεντρώνει τό ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων ἐδῶ καί χιλιάδες χρόνια. Εὐδοκιμεῖ στὴν περιοχὴ τῆς Μεσογείου, στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπῃ, στὴν νοτιοδυτικὴ Ἀσία, ἀπὸ τό Μαρόκο ἕως τὴν Πορτογαλία καί ἀπὸ τὰ νότια τῆς Γερμανίας ἕως τὰ βόρεια τοῦ Ἰράν. Ἡ ἄγρια ἄμπελος συναντᾶται σέ ὅλη τὴν παράλια ζώνη τῆς Μεσογείου, μέ ἐξαίρεση τίς παρυφές τῆς Σαχάρας. Καί τὰ δύο αὐτὰ εἶδη χρησιμοποιοῦνταν στὴν παραγωγὴ οἶνου, μέχρις ὅτου ἡ καλλιεργημένη μορφή ἀμπέλου ἐπικράτησε πλήρως. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀμπελιοῦ καί ἡ παραγωγὴ οἶνου ἄρχισε πρὶν χιλιάδες χρόνια καί συνεχίζεται ἕως σήμερα, χρησιμοποιώντας πιά τὴν τεχνολογία γιὰ τὴν παραγωγὴ οἶνου ὑψηλῶν προδιαγραφῶν. Θά ἀναφέρω ὀρισμένες ἀπὸ τίς πιὸ σημαντικὲς ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις οἱ ὁποῖες ἔχουν νά κάνουν μέ τὴν καλλιέργεια καί παραγωγὴ οἶνου.

Ἀρχαιολογικά εὐρήματα

Ἡ ἀρχὴ τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου μπορεῖ νά ἀναζητηθεῖ σέ μία περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὴν Κασπία Θάλασσα ἢ τὴ Μεσοποταμίᾳ, ἀπ' ὅπου προέρχονται καί τὰ πρῶτα σχετικὰ εὐρήματα. Ἡ ἀρχαιότερη γνωστὴ μέχρι σήμερα συστηματικὴ καλλιέργεια ἀμπέλου καί παραγωγὴ κρασιοῦ ἔγινε στὸν Καύκασο, γύρω στό 8.000 π.Χ.

Τό ἀρχαιότερο γνωστὸ οἰνοποιεῖο ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ μία διεθνὴ ομάδα ἀρχαιολόγων στό συγκρότημα σπηλιῶν «Areni-1» στὴν Ἀρμενία κοντὰ στό ὄρος Ἀραράτ, στά σύνορα μέ τό Ἰράν. Τό οἰνοποιεῖο, χρονολογεῖται νά εἶναι 6.100 ἐτῶν, περιέχει ἓνα πατητήρι καί δεξαμενὲς ζύμωσης. Οἱ ἀρχαιολόγοι βρῆκαν, ἐπίσης, σπόρους σταφυλιῶν ἀπὸ ἀμπέλια τοῦ εἶδους *Vitis vinifera*.

Μιά άλλη πρόσφατη αρχαιολογική ανακάλυψη έγινε στο Ντίκιλι Τάς - στον προϊστορικό οικισμό από πασσαλόπηκτες καλύβες της μέσης νεολιθικής και πρώιμης εποχής του Χαλκού (6η-3η χιλιετίες π.Χ.) κοντά στον αρχαιολογικό χώρο των Φιλίππων - βρέθηκαν 2.460 καμένοι σπόροι σταφυλιών και 300 φλούδια από σταφύλι ηλικίας 6.500 πού πιθανόν χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή κρασιού, αποτελώντας τά αρχαιότερα πατημένα σταφύλια που έχουν έρθει μέχρι σήμερα στο φώς.

Γιά την Ελλάδα πιθανές εισοδοι είναι ή Θράκη ή ή ΒΔ Μικρά Ασία, απ' όπου σύμφωνα μέ τό μύθο ό Όδυσσεάς παρέλαβε τόν οίνο πού έδωσε στον Πολύφημο. Πιθανό είναι επίσης όμως κάθε μία από τίς περιοχές όπου συναντώνται ίχνη άμπελοκαλλιέργειας νά άνέπτυξε άνεξάρτητα την καλλιέργεια αυτή, καθώς ή άγρια άμπελος συναντάται εκεί ακόμη και σήμερα. Στόν έλλαδικό χώρο έχουν επίσης έρθει στό φώς κατάλοιπα του καρπού της άμπέλου στη Μακεδονία, τή Θεσσαλία, τήν Εύβοια, τήν Πελοπόννησο, τήν Κρήτη, αλλά και τήν Τροία από τό τέλος της Νεολιθικής εποχής. Στήν εποχή του Χαλκού τά σχετικά εύρήματα αύξάνονται και έτσι συναντάμε σχετικά κατάλοιπα στη Λέρνα, τόν Άγιο Κοσμά, τή Μύρτο, τή Φαιστό, τίς Μυκήνες, τήν Τίρυνθα

Αρχαιολογικά κατάλοιπα για τήν παρασκευή οίνου έντοπίζονται ώστόσο και στην περιοχή της Φωκίδος. Στό πλαίσιο του Άρδευτικού Έργου του Έλαιώνα έχουν αποκαλυφθεί 13 πατητήρια οίνου, τά όποια πιθανολογείται ότι χρησιμοποιούνταν και για τήν παραγωγή ελαίου. Χρονολογούνται στους μεσαιωνικούς χρόνους και βρέθηκαν σέ διαφορές θέσεις έντός του Έλαιώνα. Ένα ακόμη πατητήρι πιθανότατα των πρώτων χριστιανικών χρόνων, ένταχμένο σέ μία άγροικία ανασκάφηκε σέ οικόπεδο στην πόλη της Άμφισσας, σέ μία περιοχή έκτός των τειχών της πόλης όπου έως προσφάτως δέν είχαν έρθει στό φώς δείγματα πού νά δικαιολογούν τήν ύπαρξη άγροτικών έγκαταστάσεων.

Οί τρόποι καλλιέργειας - συγκομιδής - παραγωγής

Οί περισσότερες πληροφορίες σχετικά μέ τήν καλλιέργεια του κρασιού προέρχονται από τήν αρχαία γραμματεία, ένω σχετικά αρχαιολογικά δεδομένα, άν και περιορισμένα, συνάδουν κατά κύριο λόγο μέ τίς γραπτές πληροφορίες. Από τούς αρχαίους συγγραφείς παραδίδονται τρείς τρόποι φύτευσης άμπελιών: μέ συνολική έκσκαφή του άγρου, μέ τάφρους και μέ όπές. Ό Πλίνιος (XVII 35, 166/7)

ἀναφέρει: «στὴν πραγματικότητα τρεῖς τρόποι ὑπάρχουν γιὰ νά φυτέψεις ἀμπέλι: ὁ καλύτερος μέ σκάψιμο, ὁ ἐπόμενος μέ χαντάκια καὶ ὁ τελευταῖος μέ λάκκους». Γνωρίζουμε ἀκόμη ἀπὸ τὸν Θεοφραστο ὅτι πρὶν τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς ἡ βέργα φυτεύονταν σὲ λάκκο, ὁ ὁποῖος ἔμενε πολὺ καιρὸ ἀνοιχτὸς ἐκτεθειμένος στὶς καιρικὲς συνθῆκες. Ἀπὸ παραστάσεις σὲ ἀγγεῖα παρατηροῦμε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι καλλιεργητὲς προτιμοῦσαν τίς κληματαριές κι ὄχι τὰ χαμηλὰ κλήματα κυρίως γιὰ νά προστατεύσουν τὸν καρπὸ ἀπὸ τὰ ποντίκια καὶ τίς ἀλεπούδες. Γιὰ τὴν στήριξη τοὺς χρησιμοποιοῦσαν πασσάλους τοὺς λεγόμενους χάρακες ἢ κάμακες, καὶ ὅταν ἡ ἐξεύρεση τοὺς ἦταν δύσκολη δὲν δίσταζαν νά τὴν προμηθευτοῦν ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τοῦ γείτονα ὅπως ἀναφέρει στὶς Σφῆκες ὁ Ἀριστοφάνης. Ὁ τρύγος γινόταν ὅπως καὶ σήμερα στὰ τέλη Αὐγούστου ἀρχὲς Σεπτέμβριου. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ τρύγου τραγουδοῦσαν τὸ λῖνο, τὸ τραγούδι τῶν ἀμπελουργῶν. Τὰ σταφύλια μεταφέρονταν στὸν ληνὸ γιὰ τὸ πάτημα. Ὁ ληνὸς ἦταν μία ἐπίπεδη κατασκευὴ εἴτε ξύλινη εἴτε λίθινη. Στηρίζονταν σὲ τέσσερα ξύλινα πόδια, ἦταν ἐπικλινὴς στὴν μιά του πλευρὰ ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐκροή. Κάποιες φορές ὁ ληνὸς παρουσιάζεται νά χρησιμοποιεῖται ἐντὸς τοῦ ἀμπελιοῦ στὸ ὕπαιθρο. Τὰ σταφύλια ἔμπαιναν μέσα σὲ ἓνα καλάθι μέ μεγάλο ἀνοιγμα ἢ σὲ ἓναν ἀσκό ἀπὸ τραγύμαλλο, τὰ τοποθετοῦσαν ἐπάνω στὸν ληνὸ καὶ πατοῦσαν ἐκεῖ οἱ ληνοβάται. Ἐπιταχύνονταν κατὰ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ διαχωρισμὸς τοῦ χυμοῦ ἀπὸ κουκούτσια, φλοιούς καὶ κοτσάνια. Ὁ γλεῦκος, ἔτσι ὀνόμαζαν τὸν μούστο, ἔρεε στὴν ἐκροή καὶ κατέληγε σὲ ἓνα ξύλινο δοχεῖο-λεκάνη πού ὀνομαζόταν ὑπολήνιο. Ἀργότερα ὁ ληνὸς μετατράπηκε σὲ μία πιὸ γερὴ καὶ μόνιμη λίθινη κατασκευὴ καὶ τὸ ὑπολήνιο παίρνει τὴ μορφὴ ὑποσκάφης δεξαμενῆς. Ὁ γλεῦκος μεταφέρονταν σὲ μεγάλους πίθους, πού εἶχαν ἀποθηκευτεῖ ἐντὸς τῆς γῆς ἕως τὸν λαιμό. Οἱ πίθοι καμιά φορά ἔφταναν ἕως καὶ τὰ τρία μέτρα σὲ ὕψος καὶ διάμετρο στομίου τὰ 90 ἐκ. Ἔπειτα ἀπὸ ἕξι μῆνες περὶπου στὴν γιορτὴ πιθοίγια ἀνοιγαν τοὺς πίθους καὶ γεύονταν τὸ κρασί. Μετάγγιζαν τὸ κρασί σὲ ἀσκούς γιὰ τὴν μεταφορὰ τοῦ διὰ ξηρᾶς καὶ σὲ ὀξυπύθμενους ἀμφορεῖς γιὰ τὴν μεταφορὰ τοῦ διὰ θαλάσσης. Στὶς λαβὲς τῶν πίθων ὑπῆρχε σφραγίδα πού καταδείκνυε τὸν τόπο προέλευσης τοῦ κρασιοῦ καὶ κάπως ἔτσι γνωρίζουμε τὸ δίκτυο διακίνησης οἴνου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ἀργότερα στὴν σύνθλιψη τῶν σταφυλιῶν ἐντάχθηκαν ἀνάλογα μέ τὴν περίοδο νέα ἐργαλεῖα ὅπως τὰ ξυλοπάπουτσα ἢ ἡ πρέσα, τέλος ἡ κατασκευὴ τῶν ληνῶν γίνεται πιὸ προσεγμένη (ἐνισχύονται μέ πη-

λό, ασβέστη, γιά καλύτερη στεγανοποίηση, ακόμη καί στέγη) καί κάποιες φορές συναντᾶμε πολλούς ληνούς μαζί πού μᾶς παραπέμπουν στήν ὑπαρξη μικρῶν ἐργαστηριακῶν ἐγκαταστάσεων. Σήμερα πιά ὅλος ὁ κόπος τῶν ἀμπελουργῶν ἔχει ἀντικατασταθεῖ μέ τήν τεχνολογία. Τό ἐκθλιπτικό μηχανήμα καί οἱ ἀνοξείδωτες δεξαμενές ἔχουν ἀντικαταστήσει τόν ξύλινο ἢ λίθινο ληνό καί τό ὑπολήνιο, πάντα πρὸς ὄφελος ὅμως τῆς τέρψης τῶν οἰνόφιλων καθὼς ἡ ζήτηση στήν Ἑλλάδα ἀλλά καί στίς ἀγορές τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι μεγάλη καί τά τελευταῖα χρόνια γνωρίζει ἔντονη ἀνθιση.

Συνεχίζεται

Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ποιός καί ποῦ τόν κατασκεύασε;
Πότε μπῆκε σέ λειτουργία;
Τό ταξίδι τοῦ μέχρι τὰ Ἀντικύθηρα.

Νίκος Ἀράχωβας, Γεωπόνος, Ἀμφισσα
Μαρία Θεοδόση, Φυσικός, Ἀθήνα

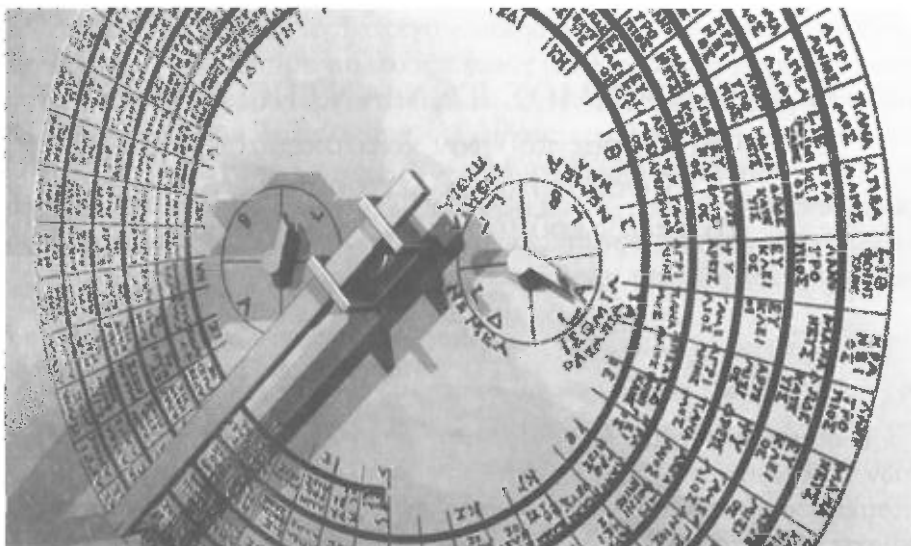
Ἡ συμπύκνωση τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης καί τεχνικῆς δεξιότητος τῶν Ἑλλήνων πρὶν 2150 χρόνια ἄφησαν ἀναυδο τόν σύγχρονο πολιτισμένο κόσμο. Ὅμως, τό ποιός τόν κατασκεύασε, ποῦ καί πότε ξεκίνησε νά λειτουργεῖ εἶναι ἐρωτήματα στά ὁποῖα οἱ ἀπαντήσεις εἶναι ἀμφιλεγόμενες. Ἐμεῖς, μέ τήν παρουσίᾳ μας αὐτή, θά προσπαθήσουμε νά προσεγγίσουμε τήν ἀλήθεια, ὅσο πιό ἐμπεριστατωμένα μποροῦμε, σύμφωνα μέ τὰ μέχρι σήμερα ἀστρονομικά, ἱστορικά καί ἄλλα δεδομένα. Δέν θά ἀναφερθοῦμε στό ἱστορικό της ἀνάσυρσης τοῦ μηχανισμοῦ ἀπό τήν θάλασσα τῶν Ἀντικυθήρων καί τήν τοποθέτησή του στό ἀρχαιολογικό μουσεῖο τῆς Ἀθήνας, ἀλλά θά περιοριστοῦμε μόνο στά ἀρχικά ἐρωτήματα.

Οἱ κ. Freeth καί Jones (τῆς ομάδας διερεύνησης τοῦ μηχανισμοῦ) συμπέραναν ὅτι ὁ κατασκευαστής τοῦ μηχανισμοῦ ἦταν Κορινθιακῆς καταγωγῆς ἐπειδή πάνω στό μηχανισμό ἦταν χαραγμένο τό Κορινθιακό ἡμερολόγιο καθὼς καί ἡ γραμματοσειρά τῆς λέξης «ΙΣΘΜΙΑ» πάνω στό ἡμερολόγιο τῶν πανελλήνιων ἀγώνων ἦταν μεγαλύτερη ἀπό ἐκείνη τῆς λέξης «ΟΛΥΜΠΙΑ». Ὅμως:

α- Ἡ ἀπεικόνιση ἐνός ἡμερολογίου ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ μπορεῖ νά προσδιορίσει καί τήν καταγωγή τοῦ κατασκευαστῆ; Γιατί ἀναγκαστικά νά ἦταν Κορίνθιος καί ὄχι Ἀθηναῖος, Κυζικηνός, Ἀλεξανδρινός ἢ ὁποιοσδήποτε Ἕλληνας;

β- Ἀπό τό μέγεθος τῆς γραμματοσειρᾶς τῶν πανελλήνιων ἀγώνων δέν μποροῦμε νά ἀποφανθοῦμε γιά τήν καταγωγή τοῦ κατασκευαστῆ δεδομένου ὅτι οἱ ἄλλες δύο λέξεις «ΠΥΘΙΑ» καί «ΝΕΜΕΑ» εἶναι γραμμένες μέ τήν ἴδια περίπου γραμματοσειρά μέ ἐκείνη τῆς λέξης «ΙΣΘΜΙΑ».

Ἀπλά, ἡ συμμετρία γύρω ἀπό κύκλο θά σήμαινε ἡ γραμματοσειρά τῆς λέξης «ΟΛΥΜΠΙΑ» νά εἶναι μεγαλύτερη αὐτῆς τῆς λέξης

Ἡ σπείρα τοῦ Μετώνιου κύκλου καί τό ἡμερολόγιο
τῶν Πανελληνίων ἀγῶνων (ὀπίσθια ὄψη τοῦ μηχανισμοῦ)

«ΙΣΘΜΙΑ». Στήν περίπτωση αὐτή, ἀλλά καί μέ τήν ἴδια γραμματοσειρά τῆς λέξης «ΙΣΘΜΙΑ», τά γράμματα τῆς λέξης «ΟΛΥΜΠΙΑ» θά ἐπικάλυπταν τίς ὑποδιαιρέσεις τῆς σπείρας τοῦ Μετώνιου κύκλου. Ἀναγκαστικά ὁ χαράκτης γράφει τό ΟΛΥΜΠΙΑ ἀριστερά μέ μικρότερη γραμματοσειρά. Ἀκόμα, θά πρέπει νά ἀναφερθεῖ ὅτι κατά τά ἔτη σύμπτωσης τῶν Ἰσθμίων καί τῶν Ὀλυμπίων προηγούνται τά Ἰσθμια (νωρίς τήν Ἀνοιξη) τῶν Ὀλυμπίων (μετά τό θερινό ἡλιοστάσιο). Ἄρα, σωστά χαράχτηκαν πρῶτα τά Ἰσθμια.

Σέ καμιά περίπτωση ἓνας διανοούμενος δέν θά διέπραττε τό ἀτόπημα, θέλοντας νά τονίσει τήν καταγωγή του, νά διαστρέψει τό ἀποδεκτό: ἰσότιμοι οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἀλλά μεγαλοπρεπέστεροι ὅλων αὐτοί τῆς Ὀλυμπίας. Ὑπῆρχε ἓνας πιό εὐσχημος καί σαφῆς τρόπος γιά νά τονίσει τήν καταγωγή του. Ἡ ἴδια ἢ ὑπογραφή τοῦ π.χ. «Ἰππάρχω εἰμί» ἢ «Ἰππαρχος ὁ Νικαεύς ἐποiei».

Ἐπιπλέον, ὡς πρός τόν κατασκευαστή οἱ διάφορες ἀναφορές ξεκινοῦν ἀπό τόν Ἀρχιμήδη καί φτάνουν μέχρι τόν Ποσειδώνιο καί τόν Νικία (μαθητῇ τοῦ Γέμινου).

Ὅσον ἀφορᾷ τόν Ἀρχιμήδη τίθενται δύο ἐρωτήματα:

α) Εἶναι δυνατόν ὁ μηχανισμός νά ἔχει κατασκευαστεῖ ἀπό τόν Ἀρχιμήδη;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική καθόσον:

• Τά θέματα τά ὅποια ἀποτυπώνονται ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ (π.χ. ἡ ἀνωμαλία τῆς Σελήνης) προϋποθέτουν ἐξεζητημένες ἀστρονομικές γνώσεις. Ἀπό τόν κατάλογο τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδη (σωζόμενων καί ἀπολεσθέντων) δέν ὑπάρχει ὑποψία συγγραφῆς ἑνός τέτοιου ἔργου. Αὐτό ὑποχρεωτικά παραπέμπει στόν Ἱππαρχο ἢ σέ ἐποχή μετά ἀπ' αὐτόν.

• Ὁ Ἀρχιμήδης ἐνδεχομένως νά ἀσχολήθηκε μέ ἀστρονομικά θέματα, ὅπως ὑπολογισμός ἀποστάσεων ἡλίου καί σελήνης βασιζόμενος στή γεωμετρία (ἔχει φυσικά προηγηθεῖ ὁ Ἀρίσταρχος) ἀλλά δέν ὑπῆρξε γενικά νεωτεριστής, ἀμφισβητώντας τόν Ἀρίσταρχο γιά τήν καινοτομία τοῦ δεύτερου νά εἰσάγει τό ἡλιοκεντρικό σύστημα (Ἀρχιμήδης, Ψαμμίτης).

β) Ὑπάρχει ἔμμεσα σχέση τοῦ Ἀρχιμήδη μέ τόν μηχανισμό;

Μέ τήν καταστροφή τῶν Συρακουσῶν ἀπό τοὺς Ρωμαίους καί τόν θάνατο τοῦ Ἀρχιμήδη τό 212 π.Χ. δύο κατασκευές (σφαῖρες) τοῦ Ἀρχιμήδη μεταφέρονται στή Ρώμη. Γιά τήν πλέον ἐξελιγμένη κατασκευή τοῦ Ἀρχιμήδη, ἡ ὁποία ἦταν τοποθετημένη στό Ναό τῆς Ἀρετῆς, ἀπ' τό κείμενο τοῦ Κικέρωνα (Κικέρωνος De republica) προκύπτει ὅτι:

• Πρόκειται γιά μινιατούρα τοῦ πλανητικοῦ συστήματος ὅπου γύρω ἀπό τό κέντρο (τῆς γῆς) τοῦ περιστρέφονται ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη καί οἱ γνωστοί πλανῆτες (γεωκεντρικό σύστημα).

• Ἡ περιφορὲς τοῦ Ἥλιου καί τῆς Σελήνης παρουσιάζονται βέβαια σύμφωνα μέ τίς φαινόμενες κινήσεις τους στόν οὐρανό.

• Οἱ κινήσεις στήν κατασκευή γίνονται βάσει ἑνός μηχανισμοῦ.

Μήπως ὁ μεγαλοφυῆς Ἀρχιμήδης ἢ κάποιος προηγούμενος (π.χ. Ἀρχύτας, Εὐδόξος) ἔχει ἐφεύρει τό γρανάζι καί τή σχέση μετάδοσης τῶν κινήσεων;

Ἡ ἀπάντηση φαντάζει ἂν ὄχι σίγουρη πολὺ πιθανή. Ἐτσι λοιπόν, ὁ μετέπειτα κατασκευαστὴς τοῦ μηχανισμοῦ τῶν Ἀντικυθήρων βασίστηκε σέ προηγούμενη ἀνακάλυψη.

Πότε λειτούργησε ὁ μηχανισμός;

Ἐπανερχόμαστε στό Κορινθιακό ἡμερολόγιο. Θά μπορούσε τό Κορινθιακό ἡμερολόγιο νά ἔχει χρηστικό ρόλο -ἀπὸ ἡμερολογιακῆς ἀποψης- πάνω στό μηχανισμό;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική διότι:

Οἱ 235 μῆνες τοῦ Μετώνιου κύκλου διά τοῦ 12 (μῆνες ἑνός σεληνιακοῦ ἔτους) δίνει ἀκέραιο ὑπόλοιπο 7. Οἱ 7 αὐτοὶ μῆνες τίθενται ἐμβόλιμοι σέ ἑπτὰ ἔτη τοῦ 19ετοῦς κύκλου τά ὅποια ἔχουν 13 μῆνες.

Αυτό έχει σάν αποτέλεσμα, σέ σεληνιακά ἔτη τῶν 355 ἢ 354 ἡμερῶν νά παρεμβάλλονται ἔτη 13 μηνῶν διάρκειας 384 ἡμερῶν. Ὅποτε, τὰ ἔτη τοῦ 19ετοῦς κύκλου ἄλλοτε ὑπολείπονται τοῦ τροπικοῦ ἔτους (ἡμερολόγιο τῆς πρόσθιας πλευρᾶς τοῦ μηχανισμοῦ) κατὰ 10 ἢ 11 ἡμέρες, καί ἄλλοτε ὑπερκαλύπτουν αὐτό κατὰ 29 ἡμέρες. Δέν ἐνέχει λοιπόν αὐτό τό ἡμερολόγιο τήν περιοδικότητα, βασική ιδιότητα κάθε ἡμερολογίου. Ἔτσι λοιπόν, ἀπό τή στιγμή πού ὁ ρόλος τοῦ Κορινθιακοῦ ἡμερολογίου δέν εἶναι χρηστικός, τότε ὑποχρεωτικά εἴτε θά εἶναι διακοσμητικός (γιρλάντα πάνω στό μηχανισμό) εἴτε συμβολικός.

Γνωρίζουμε ὅτι στήν Κλασική καί στήν Ἑλληνιστική περίοδο, μυθολογικά καί ἱστορικά θέματα, πέραν τῶν προσώπων, ἀποτυπώνονται στήν τέχνη. Μερικά παραδείγματα:

- Στό δυτικό ἀέτωμα τοῦ Ναοῦ τοῦ Δία στήν Ὀλυμπία, ἡ μάχη Κενταύρων καί Λαπιθῶν εἶναι μιᾶ ἀλληγορία τῶν Ἑλληνοπερσικῶν πολέμων.

- Ἡ νίκη τῶν Ροδίων ἐπὶ τοῦ Δημητρίου (οὐσιαστικά ἡ ἀντοχή τῆς Ρόδου στήν πολιορκία) ἀποθεώθηκε μέ τήν κατασκευή τοῦ Κολοσσοῦ.

- Ἡ νίκη τῶν Ἀτταλιδῶν ἐπὶ τῶν Γαλατῶν ἀποθεώθηκε μέ τήν κατασκευή τοῦ Βωμοῦ τῆς Περγάμου.

Ὁ μηχανισμός ἀποτελεῖ τέχνη; Ἀναμφίβολα ναί, ἀπό τή στιγμή πού σέ μιᾶ κατασκευή αὐτῶν τῶν διαστάσεων μπόρεσε νά συμπυκνωθεῖ ἡ ἐπιστημονική γνώση πέντε αἰώνων ἐλληνικῆς δημιουργίας, καί πολλῶν αἰώνων γνώση καί ἐμπειρία ἀνατολικῶν λαῶν (π.χ. σάρρος) τίς ὁποῖες οἱ Ἕλληνες δανείστηκαν, διερεῦνησαν καί βελτίωσαν περεταίρω.

Τό 146 π.Χ. συντελεῖται ἓνα κοσμοϊστορικό γεγονός. Ἡ μεγάλη Κόρινθος καταλαμβάνεται, ἰσοπεδώνεται καί λεηλατεῖται ἀπό τοὺς Ρωμαίους. Ὁ ὄλεθρος προκαλεῖ πάντα δυσάρεστα συναισθήματα στόν ἄνθρωπο, πολύ περισσότερο στήν περίπτωση ἑνός Ἑλλήνα τόν ὁποῖο χαρακτηρίζει ἐλληνική συνείδηση, μέ τήν ἐπίγνωση ὅτι ἔρχεται καί ἡ σειρά ἄλλων, ἴσως καί τοῦ ἰδίου. Ἐδῶ στηρίζεται ἡ ὑπόθεση τῆς ἐργασίας μας.

Ἐάν ἡ ὑπαρξη τοῦ Κορινθιακοῦ ἡμερολογίου πάνω στό μηχανισμό εἶναι μιᾶ ἐπιμνημόσυνη ἀναφορά τῆς καταστραφείσας καί λεηλατηθείσας Κορίνθου, τότε θά πρέπει:

Οἱ ἐνδείξεις τοῦ σάρρου ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ νά ἀντιστοιχοῦν στίς καταγεγραμμένες ἐκλείψεις μιᾶς περιόδου πού ἀρχίζει λίγα χρόνια (ἴσως 1, 2, 3 ἢ 4) μετά τήν καταστροφή τῆς Κορίνθου (146 π.Χ.). Ὅποτε ἡ ἀρχή αὐτῆς τῆς περιόδου θά πρέπει νά εἶναι καί ἡ ἡμερο-

μηνία ἑναρξης λειτουργίας τοῦ μηχανισμοῦ καί ὄχι ἡμερομηνία κατασκευῆς του (ἢ ὅποια ἀσφαλῶς ἔχει προηγηθεῖ). ; Ἄλλωστε ἡ μορφή τῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ μηχανισμοῦ, παραπέμπουν γιά τήν κατασκευή του στήν περίοδο 150 π.Χ. μέ 100 π.Χ.

Ἔτσι λοιπόν, κατά τή στιγμή ἑναρξης λειτουργίας τοῦ μηχανισμοῦ οἱ δείκτες τοποθετήθηκαν ὡς ἑξῆς:

α) Δείκτης τοῦ σάρρου στήν 1η μέρα τοῦ πρώτου μήνα τοῦ σάρρου

β) Δείκτης Μετώنيου κύκλου στήν 1η μέρα ἐνός (ὁποιουδήποτε) μήνα τοῦ κύκλου

Ἀπό τήν ταυτοποίηση τῶν ἐνδείξεων τοῦ σάρρου μέ τίς καταγεγραμμένες στήν πορεία ἐκλείψεις προέκυψε ὁ ζητούμενος σάρρος (περίοδος).

Δηλαδή, ἀπό 14 Ἰανουαρίου 141 π.Χ. ἕως 23 Ἰανουαρίου 123 π.Χ. Διάρκεια σάρρου 6585 ἡμέρες.

Μεσολάβησαν:

- Πρώτη ἐκλείψη 27 Ἰανουαρίου 141 π.Χ. μερική σελήνης (πρῶτος μήνας τοῦ σάρρου)

- Δεύτερη ἐκλείψη 8 Ἰουλίου 141 π.Χ. ὀλική ἡλίου (ἔκτος μήνας τοῦ σάρρου)

Καί ἄλλες ἀκόμα μέ τελευταία αὐτήν τῆς 23ης Ἰανουαρίου 123 π.Χ. δακτυλιοειδῆς ἡλιακή (τελευταῖος μήνας τοῦ σάρρου)

Ἄρα: Ἡ 14η Ἰανουαρίου τοῦ 141 π.Χ. εἶναι ἡ ἡμερομηνία ἑναρξης λειτουργίας τοῦ μηχανισμοῦ (4,5 χρόνια μετά τήν καταστροφή τῆς Κορίνθου).

Ποιός εἶναι λοιπόν ὁ κατασκευαστής τοῦ μηχανισμοῦ;

Ὁ ἴδιος ὁ μηχανισμός κραυγάζει: εἶμαι τοῦ Ἰππάρχου!

Ἐπιβεβαίωση τοῦ ἀνωτέρω συμπεράσματος ἀποτελοῦν:

α) Ἡ ἡλικία τοῦ Ἰππάρχου. Εἶναι πενήντα ἐτῶν καί ἄρα φτασμένος ἐπιστημονικά

β) Ἔχει τήν δυνατότητα καθορισμοῦ τοῦ χρόνου τῶν μελλοντικῶν ἐκλείψεων

γ) Ἡ διαίρεση τοῦ κύκλου σέ 360 μοῖρες, ἡ ὅποια θεωρεῖται δική του ἐπινόηση.

δ) Ἡ ἀπουσία τήν περίοδο αὐτή προσώπου ἀναλόγου ἐπιστημονικοῦ διαμετρήματος τό ὅποιο θά διεκδικοῦσε τήν πατρότητα τοῦ μηχανισμοῦ.

Ποῦ κατασκευάστηκε;

Θεωροῦμε ὅτι ὁ μηχανισμός ἔχει κατασκευαστεῖ στήν Ἀλεξάνδρεια δεδομένου ὅτι ὁ Ἰππαρχος τήν περίοδο 146 ἕως 126 π.Χ. βρί-

σκεται ἐκεῖ ἐκτελώντας χρέη Διευθυντῆ τοῦ Μουσείου. Ἐδῶ ὁμως προκύπτει ἓνα ἐρώτημα: Τί σχέση μπορεί νά ἔχει ἡ μετάβαση τοῦ Ἱππάρχου στήν Ἀλεξάνδρεια τό 146 π.Χ., χρόνος κατὰ τόν ὁποῖο συμβαίνει ἡ καταστροφή τῆς Κορίνθου; (ἀπό τή στιγμή πού ἔχουμε συνδέσει τήν κατασκευή καί τήν ἔνρξη λειτουργίας τοῦ μηχανισμοῦ μέ τήν καταστροφή αὐτή). Εἰκασίες μόνο μποροῦμε νά κάνουμε...

Ἐάν βέβαια ὁ μηχανισμός κατασκευάστηκε στήν Ἀλεξάνδρεια, τότε ἓνας δεύτερος παρέμεινε στό Μουσείο αὐτῆς. Ὁ Ἱππαρχος δέν μποροῦσε νά φύγει σάν κλέφτης. Ἐπιπλέον, ὅ,τι φιλοσοφικό ἢ ἐπιστημονικό ἔργο ἀνά τόν τότε γνωστό κόσμο δημιουργεῖται, ἀντίγραφο του ἐρχόταν στή βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξάνδρειας. Στήν περίπτωση αὐτή ὁ ἓνας μηχανισμός ὁδεύει στούς δικούς του στή Ρόδο (γι' αὐτό καί οἱ ὁδηγίες χρήσης ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ).

Τό ταξίδι τοῦ μέχρι τά «Ἀντικύθηρα»

Τό 95 π.Χ. ὁ Ποσειδώνιος ἔχοντας ἀποφοιτήσῃ ἀπό τήν φιλοσοφική σχολή τῆς Ἀθήνας βρίσκεται στή Ρόδο. Ἡ μετάβαση τοῦ ἐκεῖ δέν εἶναι τυχαία. Εἶναι μιά συνειδητή ἐπιλογή (ἐνδεχομένως μέ προτροπή τοῦ δασκάλου τοῦ Παναίτιου ὁ ὁποῖος ἦταν Ρόδιος). Ἦταν γνωστό σέ ὅλους ὅτι στή Ρόδο βρίσκονταν τά ἀπομεινάρια τοῦ μεγαλοφυοῦς Ἱππάρχου. Ἐκεῖ ἦταν τά συγγράμματά του, τά ἐπιστημονικά ὄργανά του καί οἱ ἐπιζώντες ἀπό τό ἐπιτελεῖο τοῦ (ἔχουν περάσει 25 χρόνια ἀπό τόν θάνατο τοῦ Ἱππάρχου). Λογικά, ὁ Ποσειδώνιος ἔρχεται σέ ἐπαφή μέ τούς ἀνθρώπους αὐτούς καί πρέπει νά λάβουμε σάν δεδομένο ὅτι οὐσιαστικά ἀναλαμβάνει τήν σχολή τοῦ Ἱππάρχου. Ἐκτιμώντας τήν μόρφωση τοῦ Ποσειδωνίου οἱ Ρόδιοι τό 87 π.Χ. τόν στέλνουν πρεσβευτή τους στή Ρώμη γιά ἓνα χρόνο. Ἐκεῖ ἔρχεται σέ ἐπαφή μέ τήν ἐλίτ τῆς Ρώμης (πολιτικούς, διανοομένους, πλουσίους κλπ) καί ἐκτιμᾶται ἀπ' αὐτούς. Γνωρίζει πολύ καλά τί σημαίνει ἐλληνιστική περίοδος – ἄλλωστε ὁ ἴδιος βιώνει τίς τελευταῖες μέρες τῆς – καί θεωρεῖ τή Ρώμη ἐγγυητή σταθερότητας σ' ἓναν ἀλληλοσπαρασσόμενο κόσμο. Ἀλλά τό πρόβλημά του δέν εἶναι ἡ Ἑλλάδα, εἶναι κάτι προσωπικό. Ἐπιθυμεῖ νά ἀποκτήσῃ «κάρτα ἀπεριορίστων διαδρομῶν σέ ὅλες τίς γραμμές τῆς Ρωμαϊκῆς ἐπικράτειας», προσβλέποντας σέ προσωπική ἀναβάθμιση. Ὁ Κικέρων βέβαια στόν ὁποῖο παρουσιάστηκε ὁ μηχανισμός κατὰ τήν ἄφιξή του στή Ρόδο τό 77 π.Χ., ἀναλαμβάνει τήν «διεκπεραίωση».

«Ἐάν κάποιος ἐπρόκειτο νά μεταφέρει στή Σκυθία ἢ τήν Βρετανία τήν σφαῖρα τήν ὁποία ὁ φίλος μας Ποσειδώνιος ἔχει πρόσφατα κατασκευάσει, τότε κάθε μία ἀπό τίς περιστροφές πού ἐπέφερε ἡ ἴδια

κίνηση στὸν ἥλιο καὶ στὸ φεγγάρι καὶ στὰ πέντε περιπλανώμενα ἀστέρια ὅπως ἐπέφερε κάθε μέρα καὶ νύχτα στὸν οὐρανό, κανέννας σέ αὐτές τίς βαρβαρικές χώρες δέν θά ἀμφισβητοῦσε ὅτι αὐτὴ ἡ σφαίρα εἶναι ἐργασία νοημοσύνης» (Κικέρωνος, *De natura deorum*).

Οἱ μετοχές τοῦ ἀπογειώνονται στήν κοινωνία τῆς Ρώμης. Ὁ μεγάλος Κικέρων ὠχρίᾳ μπροστά του. Ὁ Πομπήιος ποῦ ἐπισκέφτηκε τὴ Ρόδο, στὸν Ποσειδώνιο ἀναθέτει τὴ συγγραφή τῆς βιογραφίας του.

Ἐδῶ πρέπει νά ἀπαντήσουμε τί μηχανισμό παρουσίασε ὁ Ποσειδώνιος στὸν Κικέρωνα. Μήπως ὁ Ποσειδώνιος εἶναι κατασκευαστὴς τοῦ ἀνευρεθέντος μηχανισμοῦ; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική διότι:

Ἄν ὁ μηχανισμός ἦταν κατασκευή τοῦ Ποσειδωνίου αὐτός ὑποχρεωτικά ἔπρεπε νά τεθεῖ σέ λειτουργία τό 87 π.Χ. ἢ τό 69 π.Χ. (σύμφωνα μέ τὰ προηγούμενα λεχθέντα). Ὅμως, τό 87 π.Χ. ὁ Ποσειδώνιος βρίσκεται στή Ρώμη καὶ ἡ ρήση τοῦ Κικέρωνα «ἔχει πρόσφατα κατασκευάσει», δέν εὐσταθεῖ.

Τό 69 π.Χ. εἶναι πολὺ ἀργά, σέ σχέση μέ τό χρόνο ἐπίσκεψης τοῦ Κικέρωνα στή Ρόδο. Ἐκτός αὐτοῦ, προκύπτει καὶ ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Ἄν ὁ Ποσειδώνιος κατασκεύασε καὶ δεύτερο μηχανισμό, ὑπάρχοντος πρωτοτύπου, αὐτό ἦταν ἀπαραίτητο ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ τό πρωτότυπο ἦταν δίπλα του;

Εἶναι λοιπὸν πολὺ πιθανόν ὁ Ποσειδώνιος νά οἰκειοποιήθηκε τὴν κατασκευή τοῦ Ἰπάρχου πλαστογραφώντας τὴν ἱστορία.

Κάποια μέρα λοιπὸν ὁ μηχανισμός μπαίνει σέ κάποιο καράβι μέ προορισμό τὴ Ρώμη. Στὰ Ἀντικύθηρα ναυαγεῖ. Τό 51 π.Χ. ὁ Ποσειδώνιος στέλνεται γιὰ δεύτερη φορά πρεσβευτὴς στή Ρώμη. Κανείς δέν ξέρει ποῦ, πότε καὶ πῶς πέθανε. Γνωρίζουμε ὅμως ὅτι οἱ ἐξουσίες εἶναι ἀδίστακτες, χωρὶς ἠθικούς φραγμούς. Ἐδῶ ἀνακύπτει ἓνα ἐρώτημα: Οἱ Ρωμαῖοι θά βιαιοπραγοῦσαν σέ ἓνα δικό τους ἄνθρωπο;

Καὶ ἡ ὑποψία... τό ἐρώτημα ποῦ πλανιέται: Ὁ μηχανισμός στὸ βυθὸ τῶν Ἀντικυθήρων κατέβηκε μόνος του ἢ πῆρε μαζί του καὶ κάποιον ἐπώνυμο συνοδό;

ΤΑ ΤΣΑΡΟΥΧΙΑ ΤΟΥ ΔΕΡΒΕΝΑΓΑ

ΙΧΝΗΛΑΤΗ

Μαῦρα, κατάμαυρά τα χρόνια τῆς σκλαβιάς τῶν Ἑλλήνων ἀπ' τοὺς Τούρκους. Πηχτό σκοτάδι. Ἐκτός ἀπ' τὴ μεγάλη διάρκεια, ἦταν καὶ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο συμπεριφέρετο ὁ κάθε τοῦρκος πρὸς τοὺς ραγιάδες. Ἡ ἀφόρητη αὐτὴ κατάσταση δημιουργήσε τὴν ἀνάγκη στὸν Ἑλληνα νά βγεῖ «κλέφτης» καὶ «ἀρματολός».

Βρισκόμαστε στὰ 1815. Στὴν περιοχή μᾶς δροῦσαν δύο περιβόητοι κλέφτες. Ὁ ἓνας ἦταν ὁ Παναγιώτης Κρίκας ἀπ' τὴν Κίσελη, σημερινό Πανόρμο καὶ ὁ ἄλλος ὁ Θεοχάρης ἀπ' τὰ Πεντεόρια. Οἱ δύο αὐτοὶ κλέφτες τριγύριζαν τὰ χωριά καὶ κακοποιοῦσαν ὅποιο τοῦρκο εὑρίσκαν.

Οἱ Ἀγάδες τῆς περιοχῆς δέν μποροῦσαν νά ὑποφέρουν τά... καμώματα τῶν δύο κλεφτῶν καὶ κάθε τόσο ἐξορμοῦσαν καὶ προσπαθοῦσαν νά ἐξουδετερώσουν, νά συλλάβουν τοὺς δύο... ἄτακτους, ἀλλὰ δέν τὰ κατάφερναν καὶ ξαναγύριζαν στὰ κονάκια τοὺς ἄπρακτοι καὶ ἀπηυδισμένοι.

Ὅμως κάποια φορά ὁ Δερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου, βρῆκε τὰ δύο παλληκάρια νά κοιμοῦνται μέσα στὴ σπηλιά, πού βρίσκεται στὴ Μικρὴ Δουβροβίτσα, τὰ ἐπίασε καὶ τὰ ἔφερε ἀλυσοδεμένα στὴν Πλέσσα (σημερινή Ἀμυγδαλιά). Ἐδῶ πῆγαν στό σπίτι τοῦ προύχοντα Μανέτα γιὰ νά διανυκτερεύσουν. Καὶ ἐνῶ οἱ Τουρκαλβανοὶ ἔπесαν γιὰ ὕπνο κατάκοποι, οἱ φίλοι μας ἔσπασαν τὴν ἀμπάρα τοῦ παραθύρου, τὸ ἄνοιξαν χωρὶς νά κάνουν θόρυβο καὶ πρῶτος πῆδηξε ἔξω ὁ Θεοχάρης. Ἀλλὰ πρὶν προλάβει νά πηδήξει καὶ ὁ Κρίκας ξύπνησαν οἱ φύλακες καὶ τὸν συνέλαβαν καὶ ἀμέσως τὸν πῆγαν στὸν Δερβέναγα.

Ὁ δερβέναγας ἀγρίεψε μόλις ἔμαθε τὴ δραπετεύση τοῦ Θεοχάρη καὶ προσπάθησε νά πείσει τοὺς Τουρκαλβανούς νά ξεκινήσουν τὴν καταδίωξη τοῦ δραπετῆ.

Καὶ τότε ὁ Κρίκας, μέ ὕφος ἀπαθέστατο, λέει στὸν Δερβέναγα:

— Μὴ κοπιᾶτε ἀδίκᾳ Δερβέναγα. Δέν πιάνεται ὁ Θεοχάρης, γιατί ξεπερνᾷ τὸ λαγὸ στό τρέξιμο.

— Καὶ σύ τὸν πιάνεις ὁρέ;

— Ναί! Ἐγὼ τὸν πιάνω ἀλλὰ δέν θέλω.

– Γιατί ὁρέ; Σοῦ χαρίζω τή ζωή καί ἀπό πάνω σου δίνω καί μπαξίσι.

Καί τότε ὁ Κρίκας πῆρε ὕφος καί ἔκανε τόν σκεπτόμενο καί ‘κεῖ πού... σκεπτότανε ἔπεσε τό μάτι τοῦ πάνω στά τσαρούχια τοῦ Δερβέναγα πού ἦταν κατακαίνουργα καί ἀσημοστολισμένα, εἶδε τά δικά του πού ἦταν τρύπια καί:

– Καί νά 'θελα Δερβέναγά μου δέν μέ βοηθᾶν τά τσαρούχια μου.

Καί ὁ Δερβέναγας πιεζόμενος ἀπ' τή λαχτάρα νά συλλάβει τόν δραπετή Θεοχάρη, ἐντελῶς αὐθόρμητά του λέει:

– Πάρε τά δικά μου καί ὅταν τόν πιάσεις θά σοῦ φτιάξω καί ἕνα ζευγάρι δικά σου.

Ὁ Κρίκας φόρεσε τά ἀσημοστόλιστα τσαρούχια τοῦ Ἀγά καί λέει:

– Καλά νά βγοῦν τά παλληκάρια σου στό Μεσοβούνι καί νά μέ περιμένουν νά τόν φέρω.

Ὁ Κρίκας ἔφυγε ἀκολουθώντας τήν κατεύθυνση πού εἶχε πάρει ὁ Θεοχάρης καί ὁ Δερβέναγας περιμένει ἀκόμα νά τοῦ φέροι τόν Θεοχάρη καί τα...τσαρούχια του.

ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΙΕΡΟ ΕΝΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ...

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἀπόμερο, ἥσυχο, ὑπνέμο, προσήλιο, ἓνα ξάνοιγμα στό φουντωτό, πολυπυκνό Λόγγο, στήν ἀνατολική πλαγιά τοῦ παλιοῦ μας χωριοῦ, εἶναι τό κτῆμα τοῦ μπάρμπα-Θόδωρου, τοῦ Καραβάννα.

Στά ὀγδόντα καί βάλε χρόνια του ὁ γέροντας, ἔξακολουθεῖ, νά τό φροντίζει μέ περισσὴ ἀγάπη κι εὐχάριστη εἶναι ἡ ἐπίσκεψη σ' αὐτό, ὅποια καί νάναι ἡ ὥρα κι ἡ ἐποχή τοῦ χρόνου...

Ἡ φιλοξενία τοῦ ιδιοκτήτη, χαρούμενη σοῦ δημιουργεῖ διάθεση, ἀλλά καί τό πανέμορφο περιβάλλον, ἀπό μόνο του σέ σκλαβώνει...

Τό ἀγρόκτημα, δεντροφυτεμένο μέ κάθε λογῆς ὀπωροφόρα, τό ποτίζει τό νερό ἀπόκρυφης πηγῆς, πού κελαρύζει ντροπαλή στό διπλανό χαντάκι, τό στεφανωμένο μέ αὐτοφυῆ βλάστηση, τόσο πυκνή, παρθένα κι ἄγγιχτη ἀπό ζῶα κι ἀνθρώπους σ' ὅλο της τό μήκος, ὥστε σχηματίζει πυκνότερες λόχμες ἀδιαπέραστες κι ἓνα τεράστιο θόλο καταπράσινο, σάν χιτών, σάν φυλλοκατασκεύαστο θώρακα τοῦ κόσμου τοῦ ρυακιοῦ, ἀκόμα καί στίς ἐπίμονες ἐφόδους τοῦ ἡλίου κάθε ἐποχή, μέ κυρίαρχα, ἐπικρατέστερα δέντρα, ἀργιές, μοσχοϊτιές, σκίνα, κουμαριές, ρεῖκια, πολυπυκνές σμυρτιές, πού πλούσιο στέλνουν τ' ἀρώματά τους, κάθε φορᾶ πού τ' ἀεράκι περνάει ἀνάμεσα στά φύλλα τους, πού σάν αἰχμές δοράτων δέν ἀφήνουν ἀφύλακτο καί τό παραμικρό ἀκόμα ἀνθισμένο κλαδάκι κι ἔρχεται πάνω σου ἀπαλά ἀναπετώντας...

Κατά τήν τελευταία μας ἐπίσκεψη σ' αὐτή τήν εἰδυλλιακή τοποθεσία, ὁ καυτερός ἥλιος τοῦ Μαρτιοῦ, ἀλλά καί ἡ ἀνηφορική ὁδοιπορία,, μᾶς ἔφεραν κοντά στήν πηγῇ, στό δροσερό ἴσκιο τῶν δέντρων καί μεγαλόσωμων θάμνων καί τῇ μεθυστικῇ, λεπτῇ, διαπεραστικῇ εὐωδίᾳ τῶν σμύρτων.

Κι ἦταν αὐτή ἡ μυρωδιά ἀρκετή, ν' ἀναβιώσουν εὐχάριστες μνημες, γοργοταξιδιάρικες πάνω ἀπ' τά ἐρείπια τοῦ παλιοῦ χωριοῦ καί τά χαλάσματα τοῦ μικροῦ σχολειοῦ του, μιᾶς κι ὁ ἓνας γέννημα καί θρέμμα τοῦ τόπου κι ὁ ἄλλος δάσκαλος ἐκεῖ, γιά ἓνα ὀλάκερο τέταρτο τοῦ αἰώνα ἦταν...

Τώρα, τ' ὀρεινό, τό Παλιό Κούκουρο, ἦταν ἓνας μέγας, σκόρπιος ἀρμακᾶς, χωρίς ψυχὴ ζῶσα...

Τότε, στή δεκαετία τοῦ 60, σπίτια ὄρθια, γελαστά, γεμάτα κόσμο, σ' αὐλές καί δρόμους ἀνθρώπινο μελισσολοί, σχολεῖο-κυφέλη ὁλόημερη, παπᾶς στήν ἐκκλησία τ' Αἰ-Θανάση, ζωντανή ἡ θρησκεία, ἡ πατρίδα, ὁ λαός μέ τίς παραδόσεις του.

Καί παράδοση ἀποτελοῦσε, μπαίνοντας ὁ Μάρτης, ν' ἀρχίζουν οἱ προετοιμασίες τοῦ σχολείου, πού τίς μετέφεραν καί στά σπίτια τά παιδιά μ' ἐνθουσιασμό, γιά τή μεγάλη Ἐθνική Γιορτή τῆς 25ης Μαρτίου, τή γιορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ: Τά μαθήματα γυρόφερναν τό γεγονός ἀπό θρησκευτική κι ἐθνική ἄποψη καί σιγά-σιγά δημιουργοῦσαν τήν ψυχική ἔξαρση, τήν ἐθνική καί θρησκευτικά ἀνάταση, πού τή συμπλήρωναν κι ἀνέθρεφαν οἱ θεατρικές ἀναπαραστάσεις θρησκευτικῶν κι ἐθνικῶν γεγονότων ἀπ' τό μεγάλο Ἀγῶνα τοῦ 21, τά τραγούδια, τά ποιήματα, οἱ ἐθνικοὶ χοροί, τό στήσιμο τῆς σκηνῆς στήν ἄκρη τῆς αἵθουσας κι ὁ στολισμός τῆς μέ σμυρτιές καί δάφνες, οἱ σημαιοῦλες, οἱ εἰκόνες τῶν ἡρώων, ὁ ὁμαδικός ἐκκλησιασμός στό διπλανό χωριό, οἱ ἐκδηλώσεις στό σχολεῖο στίς πρῶτες βραδινές ὥρες τῆς 25ης Μαρτίου...

Μπαίνοντας, λοιπόν, ὁ Μάρτης, ἀναβαν οἱ συζητήσεις γύρω ἀπ' τό θέμα, ἀνάμεσα σέ μαθητές καί δάσκαλο:

– Κύριε, θά μᾶς βάλετε ποιήματα; Ρωτοῦσε ὁ ἓνας μαθητής.

– Θέλουμε... σκέτσια, φώναζε ὁ ἄλλος, ἀπό τώρα, νά τά μάθουμε καλά...

Κύριε, νά χορεύουμε στά διαλείμματα γύρω στόν πλάτανο, γιά νά μή μᾶς ἀναγελᾶνε τ' Αἰ-Βαγγελισμοῦ οἱ τρανοί, ἀπ' δέ θά χορεύουμε καλά, ὁρμήνευε ὁ τρίτος...Κι ὁ δάσκαλος ἐνέδιδε: Ἄνοιγε τή μεγάλη, δίφυλλη, ξύλινη ντουλάπα, πού φύλαγε τούς θησαυρούς τοῦ σχολείου [τῇ Σημαία, τ' Ἀρχεῖα καί τά λιγοστά βιβλία] σέ μιὰ γωνιά, ἐκεῖ δά στό βάθος τῆς αἵθουσας, πρὸς τή βόρεια πλευρά τῆς κι ἔβγαζε ἀπό κεῖ τούς τόμους μέ τά «Σκετσοποιήματα» καί μέ αἰνιγματικό χαμόγελο τούς ἀκουμποῦσε πάνω στό ξύλινο, μικρό τραπεζάκι, πού χρησίμευε σάν ἔδρα. Ὅστερα ἔκανε ἐπιλογή ποιημάτων καί ρόλων στά ἡρωικά ἔργα, πού θά παρουσίαζε ὁ θίασος τοῦ σχολείου ἀπό τή σκηνή τῆς αἵθουσάς του, τό βράδυ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, σημείωνε πάνω τ' ὄνομα τοῦ μαθητῆ καί διαμοίραζε τούς τόμους στά θρανία τῶν μαθητῶν του, γιά ἀνάγνωση, ἐγκριση κι ἀντιγραφή, ἔτσι, πού στό τέλος οἱ τόμοι ἔγιναν ...φύλλα ἀνακατωμένα, διασκορπισμένα μέ κάθε λογῆς σημειώσεις καί μουντζουρώματα...

Δούλευαν καί οἱ πίνακες: Ὁ ξύλινος, πού στηριγμένος στά τρία πόδια του, συχνά ἄλλαζε θέσεις γιά τίς ἀνάγκες τῶν μαθητῶν καί οἱ

ἄλλοι δύο, οἱ καρφωμένοι στούς τοίχους, γιά τήν ἀντιγραφὴ τῶν τραγουδιῶν, πού θά τραγουδοῦσαν σέ ρυθμό ««Συρτό-Καλαματιανό»»):

– «Μαύρη, μωρέ, πικρὴ εἶν' ἡ ζωὴ πού κάνουμε,

Ἐμεῖς οἱ μαῦροι Κλέφτες, ἐμεῖς οἱ μαῦροι Κλέφτες...»

– «Μάνα μου τὰ Κλεφτόπουλα, τρῶνε καὶ τραγουδᾶνε,
ἄιντε πίνουν καὶ γλεντᾶνε...Μόν' ἓνα μικρὸ Κλεφτόπουλο, δέν τρώει, δέν τραγουδάει, οὔτε πίνει, οὔτε γελάει...»

Ἄλλοτε, σέ Κλέφτικο, σκοπὸ, πηδηχτό:

– «Κάτου στοῦ Βάλτου τὰ χωριά, γιέμ' στὰ πέντε Βιλαέτια...»

Καί πότε σέ βῆμα ἡρωικοῦ ἐμβατηρίου:

– «Ὅλη δόξα, ὅλη χάρη-ἅγια μέρα ξημερώνει-καὶ τὴ μνήμη της
τό Ἔθνος χαιρετᾷ γονατιστό...»...

Κι ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες καὶ πλησίαζε «Τ' Αἰ-Βαγγελισμοῦ», τόσο οἱ προετοιμασίες γίνονταν ἐντονότερες καὶ οἱ ἀπογευματινὲς χειροτεχνίες ἔδιναν κι ἔπαιρναν:

Ἄλλος νὰ ἐτοιμάζει «Φουστανέλες μέ γαζί», σουρώνοντας ἄσπρα σεντόνια καὶ σιδερώνοντας τίς πιέτες, τὰ πανωτὰ λαγκιόλια, ἄλλος νὰ κόβει χαρτόνια καὶ νὰ κατασκευάζει φέσια καὶ σκούφιες κι ἄλλος νὰ ἐπικολλάει κόκκινες καὶ χρυσαφιές καὶ μαῦρες κόλλες καὶ ταινίες, μέ γόμα πού ἔφερνε μέσα σέ μπουκαλάκια, ἰδιοκατασκευασμένη ἀπ' τὴν κομμίσση τῆς ἀμυγδαλιάς καὶ τῆς κερασιᾶς, ἀπλώνοντας τὴν πάνω στὰ χαρτιά μ' ἓνα μακρὸ φτερό κότας...

Καθένας ἐτοιμάζε τὴ στολὴ του, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦσε τὸ σχέτς, πού θά λάβαινε μέρος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθιμο τῆς ἡμέρας, πούθελε ὁ μαθητόκοσμος ντυμένος «Ἕλληνες κι Ἑλληνίδες} τοῦ ἀγῶνα τοῦ 1821, νὰ πάει στὴν ἐκκλησίαν κι ἐπιστρέφοντας, ν' ἀπαγγεῖλει τὰ ποιήματα πάνω ἀπὸ τὴν ἐξέδρα, τὴ στημένη καὶ χιλιοστολισμένη ἐκεῖ στό βᾶθος τῆς αἵθουσας τοῦ σχολείου. Καὶ οἱ πρόβες ἔδιναν κι ἔπαιρναν:

– Κύλιε, νὰ πῶ, τὸ ποίμα μ'; Τὸ τσέλω..

– Πέστο!

Τῆς Πατλίδας μου ἡ Σημαία - ἔχει χλῶμα γαλανό - καὶ στὴ μέση χαλαγμένο - ἓναν κατασμρο σταυλὸ - Κυματίζει μέ καμάλι - δέ φοβᾶται τὸν ἐχθλὸ - Σάν τὴ θάλασσα εἶν' γαλάζια - καὶ λευκή, σάν τὸν ἀφλό...

Καὶ κοντὰ στό εὐχάριστο, τρυφερό, χαρούμενο, γεμάτο παιδικὴ ἀφέλεια «ποιμα» τοῦ μικροῦ μαθητῆ, ἦταν καὶ τὸ ἡρωικότερο «ποιμα» τοῦ πρωτόσκολου:

– «Γίνεσαι Τοῦρκος, Διάκο μου, τὴν Πίστη σου ν' ἀλλάξεις, νὰ προσκυνήσεις τὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιά ν' ἀφήσεις;

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε καὶ μέ θυμὸ τοῦ λέει:

Πάτε καί σεῖς καί ἡ πίστη σας, Μουρτάτες, νά χαθεῖτε...

Ἐγώ, Γραικός γεννήθηκα, Γραικός καί θά πεθάνω...».

Ὡς κι ὁ πλάτανος, πού τόν εἶχε φυτέψει στή μέση του προαυλίου ὁ Μπαουστανο-Ἀποστόλης, ὁ γνωστός Τόλιας, τήν ἐποχή τοῦ δάσκαλου τοῦ «Τραχανοχαύτη», συνεπαρμένος ἀπό τά διατρέχοντα γύρω του, μισάνοιγε τά μάτια του καί τίναζε τόν πολύμηνο λήθαργο, γιά νά δεῖ, νά χαρεῖ καί νά χορτάσει τά μικρά Ἑλληνόπουλα πού χόρευαν γύρω του καί ν' ἀκούσει τά Κλέφτικα τραγούδια, πού ἀντηχοῦσαν ὡς τά χωράφια καί τή βρύση, κάτω στή λαγκαδιά...

Λίγες μέρες πρίν, ἀπ τή μεγάλη διπλογοιότη, ὁ πυρετός ἀνέβαινε μέσα στήν αἵθουσα, στό...42 καί 21...

Χοροί, τραγούδια, ποιήματα, σκέτς, διάλογοι, φωνές βραχνιασμένες, στολές ἐδῶ κι ἐκεῖ, σκηνή πανώρια μέ συρόμενες αὐλαῖες, συνθήματα, εἰκόνες ἡρώων τοῦ 1821, φορτώματα οἱ σμυρτιές σ' αἵθουσα, πρόσοψη, προαύλιο...

Καθένας ἔφερνε καί μιά ἀγκαλιά μοσχομυριστά σμύρτα κι ἐννοοῦσε νά τά τοποθετήσῃ ὅλα ὅπωςδήποτε... Ἔτσι γέμιζε ὄχι μόνο ἡ σκηνή, μά καί ἡ αἵθουσα, τά παράθυρα, ἡ πόρτα, τά πεζούλια καί οἱ φράχτες τῆς αὐλῆς, ὁ πλάτανος.

Διαλεχτά μπουκέτα φιλοξενοῦσαν τ'ἀνθογιάλια τοῦ σχολείου μά καί τῶν σπιτιῶν. Κι ἀκόμα κλωνάρια δεμένα σέ σχῆμα μικρῶν στεφανιῶν στόλιζαν κάθε ἥρωα, πού ὁ δάσκαλος «ξετρύπωνε» ἀπ' τό πάνω ράφι τῆς βιβλιοθήκης κι ἀφοῦ τόν «ξετύλιγε» προσεκτικά, τόν ἀναρτοῦσε στόν τοῖχο, μπροστά στά ἔκπληκτα μάτια τῶν ἐντυπωσιασμένων μικρῶν παιδιῶν.

Ποιόν κλεμᾶς, τῶλα, κύλιε; Ρωτοῦσαν τά πρωτάκια μέ μεγαλωμένα τά μάτια.

– Τόν Κωνσταντῖνο Κανάρη...

– Τί ἔκανε αὐτός, κύλιε;

– Ἐπαιρνε φωτιές στά χέρια του κι ἔκαιγε τά τούρκικα καράβια.

– Καί δέ καίγεται, σάν μάλαζε τ'φουτιά;

– Ἐκανε πρῶτα το σταυρό του καί καίγεται λιγότερο...

– Κι αὐτός, ποιός ἥρωας εἶναι;

– Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης...

– Καί τί ἔκανε;

– Ἀγαποῦσε πολύ τήν Πατρίδα, τήν Ἑλλάδα μας κι ὅταν πέθανε χάρισε στούς Ἕλληνες καί τήν καρδιά τοῦ ἀκόμα...

– Κι ἐκεῖνος ἐκεῖ;

– Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης...

– Τί ἔκανε αὐτός;

– Πολέμαγε τούς Τούρκους καβάλα στ' ἄλογο, σάν τόν Αἰ-Γιώργη...

Τίς δύο-τρεῖς μέρες πρίν ἀπ' τή μεγάλη γιορτή, σχολεῖο καί σπίτια ζοῦσαν στήν ἐποχή τοῦ 21:

Τά προεόρτια ἄρχιζαν τό βράδυ τῆς παραμονῆς, μέ λαμπαδηφορία καί τραγούδια στήν αὐλή τοῦ σχολείου καί στή βρύση τῆς Μυρτίδης, στοῦ Χέλμ', σάν ἀναπαράσταση, κατά τό ἔθιμο, τῆς μεγάλης φωτιάς πού ἀναβαν τόν καιρό τοῦ 21, γιά ν' ἀνταποκριθοῦν μέκείνη, πού ἀναβαν οἱ Μοραῖτες στό Χελμό...

Ἀνήμερα, ἕνας νά ἐτοιμάσει τά γιδοπρόβατα, ἄλλος τά σχολιαρούδια, ἄλλος τό βακαλάο πλακί κι ὅλοι νά φορέσουν τά καλά τους, τά γιορτινά τους ροῦχα κι ὕστερα πανέτοιμοι νά καρτερέσουν τό διάβα τοῦ σχολείου μέ τή Σημαία του ξεδιπλωμένη καί νά τήν ἀκολουθήσουν ὅλοι, μέχρι τόν τελευταῖο.

Χρονιάρα μέρα βλέπεις καί βαριά γιορτή τ' Αἰ-Βαγγελισμοῦ...

Καί ποῦ θά γινόταν ὁ ἐκκλησιασμός;

Στόν Αἰ-Δημήτρη τόν Κουπλιώτη, μισή ὥρα μακριά, ὅπου θά ἐρχόταν γιά συνεορτασμό καί τό σχολεῖο τοῦ διπλανοῦ χωριοῦ μέ τό δικό του μαθητόκοσμο καί τούς ἄλλους κοσμικούς ν' ἀκολουθοῦν ὅλοι τή δική τους Σημαία.

Ὁ δρόμος ὡς τόν Αἰ-Δημήτρη ἦταν ἓνα μονοπάτι, πού σκαμπανέβαινε σέ μικρούς, κυματιστούς λόφους, κλωθογύριζε μέσα σέ συστάδες δένδρων καί θάμνων, πέραγε δίπλα ἀπό μαντριά, πλενόταν σέ ρεματιές, πού αὐτή τήν ἐποχή ἔχουν πάντα πλούσια καί γάργαρα νερά καί χανόταν σέ λόγγους καταπράσινους, φρεσκοπλυμένους καί μοσχομυριστούς ἀπό σμύρτα καί πελώρια γυφτόρυκα, βαρυφορτωμένα τά πλούσια λουλούδια τους μέ τή χαρακτηριστική μυρωδιά, γυριστά πρὸς τά κάτω, σάν λευκές, πολύ μικρές καμπανοῦλες σ' ἄπειρο ἀριθμό, γεμάτες γύρη καί νέκταρ καί πάμπολλους φτερωτοὺς ἐπισκέπτες, μ' ἐκεῖνο τό εὐχάριστο, γιά τήν πλούσια σοδειά, βούισμα, λές καί προσπαθοῦσαν νά συνεορτάσουν τή μεγάλη μέρα μέ τό χωριό, πού σέ μακρότατη φάλαγγα ἀκολουθοῦσε τήν προπορευόμενη σημαία μέ τούς μικροκόρμους φουστανελάδες...

Διαδρομή κουραστική, μά γεμάτη εὐχάριστες ἐκπλήξεις καί φυσικές εἰκόνες ἐντυπωσιακές, ωραιότατες, ἀνεξίτηλα χαραγμένες στή μνήμη γιά τή μοναδικότητα καί πρωτοτυπία τους.

Στό ἱστορικό ἐκκλησάκι τ' Αἰ-Δημήτρη, πού μάταια καί χωρίς ἀποτέλεσμα προσπαθοῦσαν νά κάψουν οἱ Τούρκοι τόν καιρό τοῦ Μεγάλου Ἀγώνα, ὁ δάσκαλος ζωντάνευε πάντα τήν Ἱστορία καί μέ τό στόμα του μιλοῦσαν πάντα οἱ ἀγωνιστές:

– «Λευτεριά ἢ Θάνατος»... «Κι αὐτήνη ἢ Πατρίδα δέ λευτερώθη

μέ παραμύθια, λευτερώθη μ' αἵματα καί θυσίες... Κι

Ὅσο ἀγαπῶ τὴν Πατρίδα μου δέν ἀγαπῶ ἄλλο τίποτας. Νάρθει ἕνας νά μοῦ εἰπεῖ, ὅτι θά πάγει ὀμπρός ἡ Πατρίδα, στέργομαι νά μοῦ βγάλει καί τὰ δυό μάτια. Ὅτι ἂν εἶμαι στραβός καί ἡ Πατρίδα μου εἶναι καλά, μέ θρέφει. Ἄν εἶναι ἡ Πατρίδα μου ἀχαμνά, δέκα μάτια νάχω, στραβός θά νά εἶμαι...»

– «Κουράγιο, Νικήτα. Τούρκους σφάζεις...»...

Ὅμαδική καί ἡ ἐπιστροφή τῶν χωριανῶν, πού σκορπίζουν ἀνάμεσα στά δρομάκια τοῦ χωριοῦ τους, ἅπ' ὅπου καί πάλι θά ξαναπροβάλλουν μέ τό κάλεσμα τοῦ σήμαντρου, μέ τό σούρουπο, γιά τή σχολική γιορτή καί τὴν παράσταση στὴν αἴθουσα τοῦ σχολείου, ὅπου μέ ἰδιαίτερη φροντίδα περίμενε ἡ σκηνή γιά τό «Ζάλογγο» ἢ τὸν «Ἡσαία» ἢ τό «Διάκο» ἢ τό «Μάρκο Μπότσαρα» ἢ ἀκόμα τό «Κρυφό Σχολειό», τό «Σαμουήλ» καί τό «Μεσολόγγι», κατὰ περίπτωση...

Κι ὁμως, οἱ «Κλέφτες» τῆς παράστασης δέν ἦταν, ὅπως θά περίμενε κανένας, οἱ μαθητές, πού δίναν τό μικρό ἑαυτό τους γιά νά πετύχει τό «ἔργο», πού ἔπαιζαν στὴ σκηνή, ἀλλά οἱ μεγάλοι, οἱ χωριανοί, πού συμμετεῖχαν ὁμαδικά στὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἡμέρας στὴ μνήμη τῶν Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, μέ ὁμαδικά, δικά τους δημοτικά τραγούδια καί χοροὺς, ἐκεῖ μπροστά στὴ σκηνή καί τὰ κατάπληκτα μάτια τῶν μικρῶν μαθητῶν:

– Τ' Ἀντρούτσου ἡ μάνα χαίρεται, τοῦ Διάκου καμαρώνει...γιατί ἔχουν γιούς Ἀρματολούς καί γιούς Καπεταναίους...

– Γυναίκα, βγάλε μου τό Γκρά, ἅπ' τὴν παλιοκασέλα καί σέλωσε τό Γρίβα μου μέ τὴ χρυσή του σέλα...

Κι ὅσο νά χορέψουν καί νά ξεσπάσουν ὅλοι καί πρὶν εὐχηθοῦν τὰ «Χρόνια Πολλὰ καί τ' Χρόν'», νά ψάλλουν ὅλοι μαζί μέ τὰ παιδιὰ τους: «Χαῖρε, ω, χαῖρε, Λευτεριά»...

Τ' Αἶ-Βαγγελισμοῦ, στά μικρά χωριά τοῦ τόπου μας, τότε πού εἶχαν ἀνθρώπους καί παιδιὰ μελισσολόι...

Τώρα οἱ νέοι ἔφυγαν. Ἐμειναν λίγοι γέροι. Τὰ σπίτια ρήμαξαν, τὰ σχολειὰ [χαμιά τριανταριά !] ἔκλεισαν... Ἡ ὄρεινὴ χώρα εἶναι τώρα σάν τ' ὀρφανό μελίσι, πού βλέπει τό θάνατο νά τό πλησιάζει μέ βεβαιότητα καί περιμένει τὴ σωτηρία ἀπ' τὴν ἔγκαιρη ἐπέμβαση τοῦ μελισσοκόμου.

«Σβηστές ὅλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες μέσ' τὴ Χώρα ».

Κρίμα...

ΑΠ' ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

α. ΔΑΦΝΗ

Τό δένδρο αὐτό ἔχει δύο εἴδη. Τό ἓνα εἶναι ἡ Δάφνη ἡ ἰθαγενής τῶν Καναρίων Νήσων καί τό ἄλλο ἡ Δάφνη ἡ Εὐγενική, αὐτή πού τή λέμε καί «Ἀπολλώνια». Τοῦτο τό εἶδος τό βλέπουμε σέ ὅλα τα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Πρόκειται γιά δένδρο ἀειθαλές, σχετικά πλατύφυλλο, τοῦ ὁποίου ἡ κοινή ὀνομασία εἶναι «Βάγια».

Τά ἀρωματικά της φύλλα χρησιμεύουν στή φαρμακευτική καί στή μαγειρική.

Ἡ παραγωγή τῶν δαφνόφυλλων στήν Ἑλλάδα φθάνει τοὺς 600 - 800 τόνους καί ἐξάγεται κυρίως στήν Ἀμερική, τή Γαλλία καί τή Γερμανία.

Ἀπό τό ξύλο τῆς παρασκευάζονται μικρά ἐπιπλα. Ἡ Δάφνη ἀκόμα μᾶς δίνει τό δαφνέλαιο καί τό αἰθέριο ἔλαιο πού χρησιμοποιοῦνται στή φαρμακευτική.

Στήν ἀρχαιότητα ἡ Δάφνη ἦταν ἀφιερωμένη στόν θεό Ἀπόλλωνα. Ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι καί σήμερα ἡ δάφνη στεφανώνει διακεκριμένους ἄνδρες, ὅπως αὐτοκράτορες, στρατηγούς, ποιητᾶς, ἥρωες κ.λ.π.

Στή μυθολογία βλέπουμε ὅτι ἡ Δάφνη ἦταν μιᾶ ὁμορφη κόρη τῆς Γαίας, τήν ὁποία μόλις τήν εἶδε ὁ αὐτοεξόριστος στά Τέμπη Ἀπόλλωνας τήν ἐρωτεύτηκε, τήν κυνήγησε γιά νά τήν πιάσει ἀλλά ὅταν αὐτή ἔνοιωσε ὅτι σέ λίγο θά γινόταν λεία τοῦ Θεοῦ παρακάλεσε τή μητέρα της νά τήν σώσει καί ἐκεῖνη ἀμέσως τή μεταμόρφωσε σέ δένδρο. Περὶλυπος ὁ Ἀπόλλωνας τότε ἔκοψε ἓνα κλωνάρι ἀπ' τό ἀγαπημένο τοῦ δένδρο, τό ἔβαλε στό κεφάλι του καί δέν τό ἔβγαλε πλέον ποτέ.

β. ΔΕΝΔΡΟΛΙΒΑΝΟ

Ἔτσι λένε τόν ἀρωματικό καί ἀειθαλῆ θάμνο πού ἡ βοτανική τόν λέει «Μαρμάρινον τόν Φαρμακευτικόν».

Ἡ οἰκογένεια τῶν χειλανθῶν στήν ὁποία ἀνήκει ἔχει ἕξι (6) εἴδη.

Συνήθως ὁ θάμνος αὐτός εἶναι αὐτοφυῆς καί εὐδοκιμεῖ σέ ἀσβεστούχα ἐδάφη.

Χρησιμοποιεῖται ὡς καλλωπιστικό φυτό καί κλαδεύεται εὐκόλα.

Πολλαπλασιάζεται μέ μοσχεύματα. Ἀπό τά τρυφερά κλωνάρια τοῦ δενδρολίβανου βγαίνει αἰθέριο ἔλαιο, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται στή φαρμακευτική, τήν ἀρωματοποιία, τή σαπωνοποιία, παρασκευή στιλβωτικῶν, βερνικιῶν κ.λ.π. Ἀπό τά μικρά ἄνθη τοῦ βγαίνει ἀρωματώδες νερό, ἀλλά καί ποτό μέ δυναμωτικές ιδιότητες.

Τά φύλλα τοῦ δενδρολίβανου μπαίνουν καί στή μαγειρική, ὅπως ἡ δάφνη, ἡ ρίγανη, ὁ βασιλικός κ.ἄ.

Ἡ βαριά μυρωδιά του χρησιμοποιήθηκε καί γιά ἕναν ἄλλο σκοπό. Τό μαξιλάρι τοῦ νεκροῦ στό φέρετρο, εἶναι γεμισμένο μέ μικρά κλωνάρια δενδρολίβανου.

Πάντα σοφός ὁ λαός μας. Κατά τή Μυθολογία τό δενδρολίβανο ἦταν γυναίκα πού τήν ἔλεγαν Λευκοθή καί ἦταν ἀδελφή της Κλυτίης. Μεταμορφώθηκαν σέ γυναῖκες γιά τόν παρακάτω λόγο.

Καί οἱ δύο εἶχαν κερδίσει τήν ἀγάπη, τόν ἔρωτα τοῦ Ἥλιου. Ὁ Ἥλιος λοιπόν ξεκινοῦσε τό πρωί γιά τό καθορισμένο δρομολόγιό του, ἀλλά ἀργοῦσε, χασομέραγε νά φθάσει τό βράδυ στόν προορισμό του. Ἡ αἰτία; Πάντα ἡ γυναίκα! Περνοῦσε λοιπόν νά δεῖ τήν ἀγαπημένη του Λευκοθή, ἀλλά ἐπειδὴ δέν τοῦ ἔκανε καρδιά νά τήν ἀποχωριστεῖ καθυστεροῦσε στή διαδρομή του.

Ἡ Κλυτίη ὅμως δέν χάζεψε. Εἶχε τά μάτια της...γαρίδα καί δέν ἄργησε νά καταλάβει γιατί ὁ Ἥλιος τήν παραμελοῦσε. Τότε πῆγε κατευθεῖαν στόν πατέρα τῆς Λευκοθῆς καί πρόδωσε τό μυστικό. Καί ὁ πατέρας τήν ἔθαψε ζωντανή τή θυγατέρα του, ἀλλά ὁ Ἥλιος θλιμμένος ἀπ' τό χαμό τῆς ἀγάπης τοῦ τή μεταμόρφωσε σέ Δενδρολίβανο.

Ὁ λαός μᾶς θέλει τό Δενδρολίβανο νά εἶναι τό κλαρί πάνω στό ὁποῖο ἡ Παρθένος Παναγία ἄπλωσε γιά νά στεγνώσουν τά σπάργανα τοῦ θεοῦ Υἱοῦ Τῆς.

γ. ΔΡΥΣ

Πρόκειται γιά γένος φυτῶν τῆς οἰκογένειας τῶν κυπελλοφόρων πού περιλαμβάνει 300 εἶδη, τά περισσότερα ἰθαγενῆ της Ἀσίας καί Ἀμερικής καί λίγα αὐτοφυῆ εἶδη στήν Ἀφρική καί τήν Εὐρώπη.

Ἡ Δρὺς εἶναι τό μεγαλοπρεπέστερο δένδρο τοῦ δάσους. Τό λέμε καί «Δένδρο». Τό ὕψος τοῦ φθάνει τά 25-30 μέτρα καί μπορεῖ νά ζήσει πάνω ἀπό 500 χρόνια.

Υπάρχουν και μερικά είδη που είναι θάμνοι. Στή μεγάλη οικογένεια της Δρυός ανήκει και τό γνωστό μας «πουρνάρι», αλλά και τό δένδρο εκείνο, τοῦ ὁποῖου ἡ φλύδα γίνεται «φελλός» και τό ὁποῖο θά τό δοῦμε στήν Πορτογαλία.

Τά δάση της Δρυός λέγονται δρυμοί ἢ δρυμῶνες.

Τά δένδρα αὐτά εὐδοκιμοῦν σέ ὑγρά και πλούσια ἐδάφη, αλλά τό πουρνάρι δέν εἶναι τόσο ἀπαιτητικό. Οἱ Δρυς πολλαπλασιάζονται μέ σπορά. Τό ξύλο της Δρυός, τῶν περισσοτέρων εἰδῶν, εἶναι πολύ σκληρό, βαρύ, εὐκολοκατέργαστο, ἀντέχει στό χρόνο και γι' αὐτό εἶναι κατάλληλο γιά οἰκοδομές - πατώματα, στέγες κ.α., στήν ἐπιπλοποιία, ναυπηγική, ἀμαξοποιία, αλλά και γιά φράχτες και ὑποστηρίγματα σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Ἰδιαίτερη ἀξία ἔχει σάν καύσιμος ὕλη και προπαντός γιά τήν παρασκευή ξυλοκάρβουνων.

Τά κύπελλα τῶν βελανιδιῶν εἶναι πάρα πολύ καλή ὕλη γιά τή βυρσοδεψία.

Ἀπό τά 300 εἶδη της βελανιδιάς, της δρυός δηλαδή, που εἶναι στό βόρειο ἡμισφαίριο μόνο τα 13 εἶναι αὐτοφυῆ στήν Ἑλλάδα και ἀπό αὐτά τό ἓνα εἶναι τό πουρνάρι. Ἀπ' ὅλα τά εἶδη της δρυός της Ἑλληνικῆς χλωρίδας τό σπουδαιότερο ἀπό ἀπόψεως ἐκτάσεως και ποιότητος εἶναι ἡ πλατύφυλλος, ἡ χνοώδης, ἡ ἀποδίσκος και ἡ ἀριά. Ἄν τά εἶδη αὐτά ἔχουν κατάλληλη διαχείριση μποροῦν νά ἀποδώσουν πάρα πολύ περισσότερα ἀπ' ὅτι ἀποδίδουν σήμερα.

Οἱ δρυμοί της Ἑλλάδος καλύπτουν σήμερα 800.000 ἐκτάρια ἢ τό 1/3 της ἐκτάσεως ὅλων τῶν δασῶν της χώρας.

Λένε ὅτι τά ἔσοδα της δρυός εἶναι ἴσα μέ αὐτά της ἐλιάς. Ἄν αὐτό εἶναι ἀλήθεια τότε πολύ καλά εἶχαν κάνει οἱ ἀρχαῖοι και τήν θεωροῦσαν ἱερό δένδρο τοῦ Δία, τό ὁποῖο μάλιστα χρησιμοποιοῦσε κιόλας.

Και ἐπειδή εἶναι τόσο δυνατό εἶχαν - και ἔχουμε ἀκόμα - τήν παροιμία: «Δρυός πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται», δηλαδή ἐπωφελεῖται ὁποιοσδήποτε ἀπ' τό πέσιμο κάποιου ἢ τό χάσιμο της δυνάμεώς του.

Ψάχνοντας τό ἀρχεῖο μου ἀνακάλυψα τό δημοσίευμα τοῦ ἀείμνηστου Κ. Τσάτσου τό ὁποῖο τό διάβασα καί πάλι μέ ἐνδιαφέρον ὅπως ὅταν τό εἶχα πρωτοδιαβάσει . Τό παραθέτω αὐτούσιο καί ἄς βγάλει ὁ κάθε ἀναγνώστης τα δικά του συμπεράσματα

I. Γ. Ρ.

NEA ΕΣΤΙΑ Τεῦχος 655/1.11.1954

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΑΤΣΟΥ

ΟΞΥΡΡΥΓΧΕΙΟΙ ΠΑΠΥΡΟΙ

Nunc quoniam praeter cacteros φιλέλληνες et sumus et habemur et multorum odia atque inimicitias rei publicae suscepioeus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο... (Ἐπιστολή τοῦ Κικέρωνα πρὸς τόν Τίτο Πομπώνιο, τόν ἐπιλεγόμενο Ἀττικό, γραμμένη τό 60 π.Χ.)

Ἕνας παλῆός μου συμφοιτητής, τώρα καθηγητής σ' ἓνα μεγάλο Πανεπιστήμιο τοῦ βορρᾶ, ἐπιστρέφοντας ἀπό μίαν ἐπιστημονικήν ἀποστολή στήν Αἴγυπτο, πέρασε τήν περασμένην ἀνοιξη ν ἀπό τήν Ἀθήνα. Χαρήκαμε πολύ καί οἱ δύο τήν πρώτη μας μετά τόσα χρόνια συνάντησή. Περάσαμε ἀξέχαστες βραδιές περιδιαβάζονττας τά πλακιώτικα στενορρύμια, συζητώντας τά μεγάλα θέματα τῆς ἐπιστήμης μας καί ὁλοένα γυρίζοντας μέ τή σκέψη πίσω σ' ἓναν κόσμο εἰρηνικό καί ἀρμονικό - πού εἶχαμε κάποτε στά νιάτα μας μαζί γνωρίσει. Ὁ φίλος μου ἦταν ὅλον τόν καιρό γεμάτος κέφι, ἀκόμα κι ὅταν ἀνταλλάσσαμε θλιβερές σκέψεις γιά τή σημερινή κατάντια τῆς γρηᾶς Εὐρώπης. Ὅχι καί χωρίς λόγο· δέ γύριζε μέ ἄδεια χέρια ἀπό τίς ὀχθες τοῦ Νείλου. Εἶχε βρῇ καί εἶχε ἀγοράσει μερικούς παπύρους μεγάλης ἀξίας καί τούς ἔφερνε μαζί του γιά νά τούς ἐκδώσῃ καί ὕστερα νά τούς καταθέσῃ στή βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου του. Φυσικά τόν παρακάλεσα νά τούς δῶ καί νά μοῦ ἀποκαλύψῃ τό περιεχόμενό τους. Μοῦ εἶπε ὅτι, ὅπως συνήθως, ἀρκετά σημεῖα εἶναι ἀκόμα σκοτεινά, ἀλλά ὅτι πάντως μιά ὁμάδα παπύρων πού βρέθη-

καν στήν Ὁξύρρυγχο, τό σημερινό Μπενεζά, πλάι σε μίαν ἀναποδο-
γυρισμένη σαρκοφάγο, περιέχουν καθώς φαίνεται ἐπιστολές κάποιου
Μενένιου Ἀπίου, ρωμαίου συγκλητικοῦ, γραμμένες σέ λατινική γλώσ-
σα - καί, ὅπως ξέρομε, εἶναι πολύ σπάνιοι οἱ πάπυροι σέ λατινική
γλώσσα - πού ἀπευθύνονται σ' ἕναν ἀνθύπατο Ἀτίλιο Νάβιο. Οὔτε
ὁ ἀποστολέας, οὔτε ὁ ἀποδέκτης εἶναι γνωστοί στήν ἱστορία ὡς τά
σήμερα. Ἄλλωστε μόνο ἀποσπάσματα αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν περι-
σώζονται καί συχνά λείπει ἡ ἀρχή ἢ τό τέλος τους. Ἀλλά τό περιε-
χόμενο τούς εἶναι τόσο ἐνδιαφέρον ὥστε ἐμᾶς τουλάχιστον τούς
ἀμύητους στήν παπυρολογία νά μᾶς ἀφήνουν ἀδιάφορους ὅλες οἱ
ἀσάφειες πού τίς περιβάλλει καθώς καί ἡ ἀσημότητα τῶν προσώπων
πού τίς γράψανε ἢ γιά τίς ὁποῖες γραφτήκανε. Νομίζω ἀλήθεια πώς
ἀκόμη σήμερα διατηροῦν τήν ἐπικαιρότητά τους ὅσα γράφει ὁ ρω-
μαῖος αὐτός, ἕνας καθώς φαίνεται, ἀποσυρμένος ἀπό τήν ἐνεργό πο-
λιτική συγκλητικός, σ' ἕναν νεώτερον ὁμότεχνό του καί γι' αὐτό ζή-
τησα ἀπό τό φίλο μου τήν ἄδεια, παίρνοντας ὡς βάση τό ἀκόμη κά-
πως πρόχειρα ἀποκαταστημένο κείμενο, νά ἐπιχειρήσω μιά μετά-
φραση, πού βέβαια δέ θά τή χρησιμοποιήσω γιά ἐπιστημονικούς σκο-
πούς. Αὐτό καί ἔγινε.

Δίνω τώρα στή δημοσιότητα τά ἀποσπάσματα αὐτά, κρατώντας
κάθε ἐπιφύλαξη γιά τά λάθη πού ἀκόμα μπορεῖ νά ἔχουν ἐμφιλοχω-
ρήσει στό κείμενο ἢ στή μετάφραση.

Θέλω ἀπό τούτη τή στήλη, γιά τήν παραχώρηση αὐτῇ τῶν εὐρη-
μάτων του, νά ἐκφράσω τίς θερμές μου εὐχαριστίες στόν παλιό μου
φίλο, πού ἐπιμένει νά μή θέλει νά ἀναφέρω τό ὄνομά του. Ἡ σειρά
κατά τήν ὁποία δημοσιεύω τά ἀποσπάσματα δέν ὑποδείχθηκε ἀπό
αὐτόν· εἶναι δική μου.

K.Δ.Τ.

Ὁξύρρυγχειοι πάπυροι

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟ

«Πόσο λυπᾶμαι, πού τοῦτες τίς μέρες τοῦ Μαΐου, δέ βρίσκεσαι
μαζί μου ἐδῶ στό Τούσκουλο, ὅπου τώρα καί δυό βδομάδες ξεκου-
ράζομαι ἀπό τό συρφετό τῆς ἀγορᾶς καί τούς κούφιους λόγους τῆς
Συγκλήτου. Ἀπό προχτές τό πρωί φιλοξενῶ τούς κοινούς μας φίλους
καί συμπότες, τό Μάρκελλο, τόν Καῖκο, τόν Κλουίλιο, τή Λίβια, γιά
μένα πάντα νέα, καί μίαν ἄγνωστή σου, τήν πρασινομάτα τήν Αὐρη-
λία, πού μοῦ κουβάλησε ὁ Στότιος. Τόν θυμᾶσαι τό Στάτιο, τόν ἀνοι-
κονόμητο Στάτιο; Διασκεδάσαμε μέ τούς καινούργιους του ἔρωτες,

ὅπως φυσικά θέλει νά μᾶς τοὺς ζωγραφίζῃ στὰ τελευταῖα του ἐλεγεία. Μνημονεύανε συχνά το ὄνομά σου οἱ καλοὶ μας φίλοι καί ἀναθυμόντανε τὰ παλιά μας συμπόσια στήν ἑπαυλὴ σου, στήν Ὅστια.

Ἀλλὰ πόσο θά εἶσαι μακριά ἀπὸ ὅλα τοῦτα τὰ ἐλαφρά, ἀφροσιωμένος τώρα στὰ νέα σου καθήκοντα, ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὸν ἀσυννέφιαστον οὐρανὸ τῆς Ἀχαΐας. Καί ὅμως ἐγὼ βρίσκομαι πολὺ κοντά σου καί σέ σκέπτομαι πολὺ, πρό παντός ὅταν μένω μόνος, ἄγρυπνος τίς νύχτες, κατὰ τὸ συνήθειό μου.

Βέβαια δέν μποροῦσες νά ἀρνηθῇς τὴν τιμὴ πού σου ἔκανε ὁ Αὐγουστος. Εἶσαι νέος καί πολὺ μεγαλύτεροί σου πόσα καί πόσα δέ θά ἔκαναν γιὰ νά κερδίσουν μίαν εὐνοία, πού ἐσένα στήν πρόσφερε ἡ τύχη σχεδόν χωρὶς νά τὴν περιμένῃς· μίαν εὐνοία ὅμως πού σέρνει πίσω τῆς καί κινδύνους· φθόνους, δυσμένειες καί ποιός ξέρει τί ἄλλα δεινά. Ἀπὸ τίς ἀνησυχίες μου αὐτές κινημένος, εἶπα, τώρα πού ἔχω καιρό, νά σοῦ γράψω ὅ,τι εἶχε ἡ πείρα μου θησαυρίσει, τὴν ἐποχὴ πού καί ἐγὼ ἀγωνιζόμουν αὐτὸν ἴδιο στίβο. Ἴσως καί σέ βοηθῶ στὸ ἔργο σου ἐκεῖ κάτω· ἴσως μπορέσω νά σ' ἀποτρέψω ἀπὸ τίποτα λάθη ἢ καί ἀπὸ κάποιες στήν ἀρχὴν ἀδιόρατες ἀδεξιότητες, πού ὅμως ὑπονομεύουν κάποτε ἓνα πολύμηγο ἔργο. Συχώρεσε στὰ χρονιά μου τὸ θάρρος νά σοῦ γίνω ἀπρόσκλητος Μέντορας, ἂν καί ἴσως διόλου νά μὴ τὸ χρειάζεσαι. Μά εἶπα, καί λίγα ἂν εἶναι ὅσα μπορεῖς νά ὠφελῇς ἀπὸ τοὺς λόγους μου, καλὰ θά εἶναι καί αὐτά, μιά πού θά εἶναι μέ τόση ἀγάπη δοσμένα. Ἄφησε λοιπὸν τὸν παλιὸν ἀνθύπατο τῆς ἐπαρχίας σου νά σοῦ προσφέρῃ, κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ἀχιλλέα «δῶρον ὀλίγον τέ φίλον τέ». (Σ.Μ. Ἡ φράση εἶναι γραμμμένη ἐλληνικά στὸ πρωτότυπα).

Κερδίσαμε, ἀγαπημένε Ἀτίλιε, τὸν κόσμον μέ τίς λεγεῶνες μας, ἀλλὰ θά μπορέσωμε νά τὸν κρατήσωμε μονάχα μέ τὴν πολιτικὴ τάξιν πού θά τοῦ προσφέρωμε. Διώξαμε τὸν πόλεμον στίς παρυφές τῆς γῆς. Ἀπὸ τὸν Περσικὸ κόλπον ὡς τὴ Μαυριτανία, ἀπὸ τὴ γῆ τῶν Αἰθιοπῶν ὡς τὴν Καληδονία ἀδιατάρακτη βασιλεύει ἡ ρωμαϊκὴ εἰρήνη. Δύσκολο φαίνεται νά ἐξηγήσῃ κανεὶς, πῶς μιά πόλη ἔφτασε νά κυβερνᾷ τὴν οἰκουμένη. Μέσα στοὺς λόγους ὅμως πού θά ἀναφέρονταν γιὰ μιά τέτοια ἐξηγήσῃ, «ἅ ἔπρεπε νά ἦταν πρῶτος ἐτοῦτος· καταλάβουμε καθαρὰ καί ἔγκαιρα πῶς ὑποτάσσοντας ξένους λαοὺς, ἀναλαμβάνουμε μίαν εὐθύνη γιὰ τὴν εὐημερίαν τους. Τούτῃ ἡ συνείδηση τῆς εὐθύνης διακρίνει τοὺς βάρβαρους κατακτητὲς ἀπὸ τοὺς κοσμοκράτορες. Μονάχα ὁ Ἀλέξανδρος πρὶν ἀπὸ μᾶς εἶχε τὴ συνείδηση τούτης τῆς εὐθύνης. Εὐτυχῶς γιὰ τὴ δόξα τῆς Ρώμης πέθανε νέος, γιατί ἄλλοιῶς θά εἶταν οἱ Ἕλληνες σήμερον οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου. Ἄλλοι-

μονο στους λαούς όταν τίς προσπάθειές τους τίς ένσαρκώνουν μοναχά σέ μεμονωμένα άτομα πού περνοῦν καί ὄχι σέ ἀνθρώπινες κοινότητες, σέ θεσμούς, πού ἀντέχουν στή ροή τῶν πραγμάτων καί σηκώνουν ἄνετα τόν ὄγκο τῶν πολύχρονων ἔργων.

Ἔχομε τή σοφία νά μή θέλωμε νά εἴμαστε δυσβάσταχτοι ἐκμεταλλευτές τῶν λαῶν πού ὑποτάχτηκαν στήν ἐξουσία μας. Καταλάβουμε πώς μιά τέτοια ἐκμετάλλευση καταντᾷ ζημιᾷ καί ἀνησυχία δαπανηρή, όταν ξεπερνᾷ τό πρεπούμενο μέτρο. Καί μάλιστα ὅσο πιά ἐκτείνεται ἡ ἐξουσία, ὅσο πιά ἀραιώνουν οἱ φρουρές καί αὐξάνει ἡ δυσαναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρχόντων καί τῶν ἀρχομένων, τόσο ἡ ἐκμετάλλευση πρέπει νά γίνεται πιά ἀνεπαίσθητη, ἕνας ἐλαφρὺς τόκος πού οἱ λαοί μᾶς πληρώνουν γιά τήν τάξη καί τήν εἰρήνη πού τοὺς ἐξασφαλίζουμε.

Ἀλλά δέ φτάνει νά τοὺς χαρίζουμε εἰρήνη καί τάξη, γιατί αὐτά εἶναι ἀρνητικά στοιχεῖα, εἶναι ὄροι· δέν ἀποτελοῦν τήν οὐσία τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει νά προάγωμε τήν ὕλική εὐημερία τῶν λαῶν μας· πρέπει μέ τήν ὑπερέχουσα τεχνική μας νά τοὺς κατασκευάζουμε ὕδραγωγεία καί αἰωνόβιους δρόμους, λιμάνια, γιοφύρια καί ἄλλα ἔργα πού κάνουν τή ζωὴ τῶν ἀνθρώπων πιά ἄνετη καί πιά εὐκόλη. Θά ἔπρεπε ἀκόμη καί τῆς φιλοσοφίας καί τῆς ποιήσης τὰ δῶρα νά σκορπούσαμε στίς χῶρες πού κυβερνοῦμε. Τό μέγα ὅμως τοῦτο ἔργο εἴμαστε ἄξιοι νά τό κάνουμε μόνο στίς δυτικές ἐπαρχίες, γιατί ἐκεῖ πού βρισκεσαι ἐσύ, οἱ Ἕλληνες τό ἐπιτελοῦν ἀκόμη σήμερα καλλίτερα ἀπό μας. Ἄς ἐπαναλάβουμε καί μεις τή δυσᾶρεστην ὁμολογία τοῦ Ὁράτιου Φλάκκου:

Graecia capta, Merum victorem cepit, et artes intulit agresti Lato.

Ἀλλά δέν ἀρκεῖ νά δίνη πολλά ἡ Ρώμη στους λαούς τοῦ κόσμου, πρέπει νά ξέρη καί νά ἀνέχεται πολλά, νά ν συμβιβάζεται μέ λογῆς ἀξιώσεις, λογικές καί παράλογες, νά συμμορφώνεται σέ κάθε τόπο μέ ὅ,τι ὁ τόπος αὐτός πιστεύει καί ἐπιδιώκει· πρέπει νά ἀπαγορεύη, μόνο όταν ἡ ἀπαγόρευση ἐπιβάλλεται ἀπό μίαν ἀδήριτην πολιτικήν ἀνάγκη· πρέπει νά νά γνωρίζη ὅλες τίς ἐλευθερίες πού μπορεῖ νά συνυπάρξουν μέ τοὺς γενικούς σκοπούς τῆς πολιτικῆς τῆς. Τούτου τοῦ μέτρου ὁ καθορισμός κάθε φορά χρειάζεται καί πείρα καί τέχνη καί ἀνοχή περισσή. Καί ὅποιος στρατηγός, ὅποιος ἀνθύπατος, σάν καί σένα, στίς ἀχανεῖς ἐκτάσεις πού ἐποπτεύει, δέ βρῇ τοῦτο τό μέτρο, κινδυνεύει σ' ἐκείνη τήν περιοχή νά μειώσῃ τήν αἵγλη καί τό μεγαλεῖο τῆς δημοκρατίας μας, καί νά ζημιώσῃ ἕνα ἔργο, πού οἰκοδόμησαν ἡ μετριοπάθεια καί ἡ σύνεση γενεῶν. Dat. XIV Kaleudas Maias de Tusculo.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ

Μάθε, φίλτατέ μου Ἀτίλιε, πῶς ὅσοι θέλουν νά εἶναι κοσμοκράτορες, πρέπει νά ἔχουν νοοτροπία πατρικίων καί ὄχι νοοτροπία ἱππέων. (Σ.Μ. Οἱ ἱππεῖς ἀποτελοῦσαν τή δεύτερη κοινωνική τάξη στήν ἀρχαία Ρώμη, ὕστερα ἀπό τούς πατρικίους. Εἴταν οἱ εὐποροί, πού δέν ἦταν ἀριστοκράτες). Μερικοί ἀπό τούς δικούς μας, προστατευμένοι ἀπό τήν τρομερή σκιά τῶν ἀετῶν μας, κομίζουν τόν τελευταῖο καιρό ἐκεῖ στίς ἐπαρχίες μιά βουλημία ἐμπορίας καί ἐκμετάλλευσης, πού εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τό λειτούργημα τῆς παγκόσμιας ἡγεσίας. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νά ἀποτελοῦν τήν «ἀχίλλειον πτέρνα ν» τῆς πολιτικῆς μᾶς ὀργάνωσης. Καί σοῦ προλέγω πῶς ἅμα αὐτοί γίνονται περισσότεροι ἀπό τούς ἄλλους, ἐκείνους πού σκέπτονται σάν πατρίκιοι, τότε θά ἀρχίσῃ τελειωτικά ἡ κατάπτωση τῆς Ρώμης. Θά ζῇ ἡ Ρώμη τότε πιά ἀπό τίς θησαυρισμένες δυνάμεις τοῦ μεγάλου παρελθόντος· τό παρόν δέ θά τῆς πορίζῃ νέα ζωή.

Θά μπορούσε νά συγχωρήσῃ κανεῖς μιά τέτοια νοοτροπία σέ ἕνα λαό ἀρχάριο στή μεγάλη τέχνη τῆς ἡγεσίας. Εἶνα εὐνόητη σέ αὐτόν ἡ ροπή, μιά πού ἔγινε κυρίαρχος, νά θέλῃ νά ἀπολαύσῃ τὰ ὕλικά ἀγαθὰ πού μπορεῖ νά τοῦ προσπορίσῃ ἡ κυριαρχία του. Ἄν ὅμως προορισμός καί πρόθεση ἑνός τέτοιου λαοῦ εἶναι νά κρατήσῃ γιά χρόνους πολλούς το ρόλο τῆ κοσμοκρατορίας, τότε θά προσαρμόσῃ μέ γλήγορο ρυθμό τό ἦθος του στό σκοπό του καί μέσα στά σμήνη τῶν πολιτικῶν πρακτόρων, πού ἀναγκαστικά θά ξαποστελνεῖ σέ ὅλη τήν οἰκουμένη, θά ἐπικρατοῦν πάντα ἐκεῖνοι πού σκέπτονται καί πράττουν σάν πατρίκιοι.

Δέ θέλω μέ αὐτά νά πῶ πῶς ἕνας κυρίαρχος λαός θά δίνη καί δέ θά παίρνῃ. Εἶμαι καί ἐγώ ρωμαῖος, Ἀτίλιε Νάβιε. Τέχνη μας εἶναι ἄν παίρνουμε, ἀλλά ὄχι ὅπως παίρνει ὁ βιαστικός πιστωτής, ἀλλά ὅπως ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας παίρνει ὅ,τι κερδίζουν οἱ δικοί του (Σ.Μ. Στό λατινικό κείμενο γίνεται χρήση τοῦ νομικοῦ ὅρου *sui*. Κατ' ἀρχήν ὅ,τι κέρδιζαν οἱ *sui* ἀνήκε, σύμφωνα μέ τό κλασικό ρωμαϊκό δίκαιο, στόν ἀρχηγό τῆς οἰκογενείας). Οἱ σοφοί τῆς πολιτικῆς τέχνης, Ἕλληνες καί δικοί μας, μᾶς διδάσκουν πῶς μπορεῖ καί πρέπει νά ὠφελοῦνται οἱ κοσμοκράτορες, μέ ποιὰ μέθοδο καί ὡς ποιό σημεῖο καί ἀπό ποιό σημεῖο καί πέρα ἀδικοῦν καί ἀδικώντας βλάπτουν καί αὐτούς πού κυβερνᾷν, ἀλλά προπαντός τόν ἑαυτό τους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟ

(Σ.Μ. Ὁ ἐπιστολογράφος ἀπὸ δῶ καὶ πέρα σέ σειρά ἀπὸ ἐπιστολές ἀναλύει τὸ πολιτικὸ ἦθος τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι φανερό πῶς ὁ Ἀτίλιος Νάβιος διοικεῖ περιοχές μέ ἑλληνικούς πληθυσμούς καὶ ὁ Μενέβιος Ἄπιος στὸν καιρὸ του εἶχε κάνει τὸ ἴδιο).

Ὁ Ἕλληνας εἶναι πιὸ ἐγωιστὴς ἀπὸ μας καὶ συνεπῶς ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου. Τὸ ἄτομό του εἶναι «πάντων χρημάτων μέτρον» κατὰ τὸ ρητὸ τοῦ Πρωταγόρα. Ἀδέσμευτο, αὐθαίρετο, καὶ ἀτίταστο, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὰ ἐλεύθερο ὀρθώνεται τὸ ἐγὼ τῶν ἑλλήνων. Χάρις σέ αὐτὸ σκεφθῆκανε πηγαία, πρῶτοι αὐτοί, ὅσα ἐμεῖς ἀναγκαζόμαστε σήμερα νὰ σκεφθοῦμε σύμφωνα μέ τὴ σκέψη τους. Χάρις σέ αὐτὸ βλέπουν μέ τὰ μάτια τους καὶ ὄχι μέ τὰ μάτια ἐκείνων πού εἶδαν πρὶν ἀπ' αὐτούς. Χάρις σέ αὐτὸ ἡ σχέση τους μέ τὸ σύμπαν, μέ τὰ πράγματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους δέν μπαγιατεύει, ἀλλὰ εἶναι πάντα νέα, δροσερή καὶ τὸ κάθε τί, χάρις σέ αὐτὸ τὸ ἐγὼ, ἀντιχτυπάει σάν πρωτοφανέρωτο στὴν ψυχὴ τους. Εἶναι ὅμως καὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πηγὴ τοῦτο τὸ χάρισμα. Τὸ ἴδιο ἐγὼ πού οἰκοδομεῖ τὰ ἰδανικά πολιτικά συστήματα, αὐτὸ διαλύει καὶ τίς πραγματικές πολιτείες τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἤρθανε οἱ καιροὶ ὅπου ὁ ἑλληνικὸς ἐγωισμὸς ξέχασε τὴν τέχνη πού οἰκοδομεῖ τοὺς ἰδανικοὺς κόσμους, ἀλλὰ δέν ξέχασε τὴν τέχνη πού γκρεμίζει τίς πραγματικές πολιτείες. Καὶ ἐμεῖς τοὺς συναντήσαμε, καλέ Ἀτίλιε, σέ τέτοιους καιροὺς καὶ γι' αὐτὸ ἡ κρίση μᾶς γι' αὐτοὺς συμβαίνει νὰ εἶναι τόσο αὐστηρή, πού κάποτε καταντᾷ ἀδικη.

Ἀλλὰ πῶς καὶ νὰ μὴν εἶναι; Ἡ μοίρα μᾶς ἔταξε νομοθέτες τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἑλληνικὸ ἄτομο περιφρονεῖ τὸ νόμο. Δέν παραδέχεται ἄλλη κρίση δικαίου παρὰ τὴν ἀτομικὴ του, πού δυστυχῶς στηρίζεται σέ ἀτομικά κριτήρια. Ἀπορεῖς πῶς ἡ πατρίδα τῶν πιὸ μεγάλων νομοθετῶν ἔχει τόση λίγη πίστη στό νόμο. Καὶ ὅμως ἀπὸ τέτοιες

ἀντιθέσεις πλέκεται ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ πορεία τῆς ζωῆς των. Σπάνια οἱ Ἕλληνες πείθονται «τοῖς κείνων ρήμασι». Πείθονται μόνο στὰ ρήματα τὰ δικά τους καὶ ἢ ἀλλάζουν τοὺς νόμους κάθε λίγο, ἀνάλογα μέ τὰ κέφια τῆς στιγμῆς ἢ ὅταν δέν μποροῦν νὰ τοὺς ἀλλάξουν, τοὺς ἀντιμετωπίζουν σάν ἐχθρικές δυνάμεις καὶ τότε μεταχειρίζονται ἐναντίον τοὺς ἢ τὴ βία ἢ τὸ δόλο. Ἄ! τόσο τὴ χαίρεται ὁ Ἕλληνας τὴν εὐστροφὴ καταδολίευσή τους, τοὺς σοφιστικoὺς διαλογισμούς πού μεταβάλλουν τοὺς νόμους σέ ράχη!

Ὁ Ἕλληνας ἔχει πιὸ ἀδύνατη μνήμη ἀπὸ μας καὶ γι' αὐτὸ ἔχει λιγώτερη συνέχεια στὸν πολιτικὸ του βίο. Εἶναι ἀνυπόμονος καὶ κάθε λίγο, μόλις δυσκολέψουν κάπως τὰ πράγματα, ἀποφασίζει ριζικές

μεταρρυθμίσεις. Θές νά σαγγενέψης τήν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου σέ μιὰ πόλιν ἑλληνική; Πές τους: «Σᾶς ὑπόσχομαι ἡ ἀλλαγὴ». Πές τους: «Θά θεσπίσω νέους νόμους». Αὐτό ἀρκεῖ- μέ αὐτό χορταίνει ἡ ἡἀνυπομονησία του, τό ἀψίκоро πάθος του. Τί φαεινές συλλήψεις θά βρῆς μέσα σέ αὐτά τὰ ἑλληνικά δημιουργήματα τῆς ἰδιοτροπίας τῆς στιγμῆς! Ἐμεῖς δειλά-δειλά καί μόνο μέ τό χέρι τοῦ πραιτόρα τολμήσαμε, διολισθαίνοντας μέσα στούς αἰῶνες, νά ξεφυγῶμε ἀπό τοὺς ἄκαμπτους κλοιούς τῆς Δωδεκαδέλτου μας, καί πάλι διατηρώντας ὅλους τοὺς τύπους, ὅλα τὰ ἐξωτερικά περιβλήματα. Τούτῃ ἡ ὑποκρισία τῶν μορφῶν, ὅταν ἡ οὐσία ἀλλάζει, δείχνει πόση εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη μας μπρός σέ κάθε τί πού εἶναι θεσμός καί ἔθος καί παράδοση, πόσο τό παρελθόν καί ἡ συνέχειά του βαραίνουν στήν πορεία μας καί πόσο δίκαια ἀντέχομε αἰῶνες ἐκεῖ πού οἱ Ἕλληνες ἐκάμφθησαν σέ δεκαετηρίδες.

Μέσα στοὺς πιό πολλοὺς Ἕλληνες, ἅμα σκαλίσης λίγο, θά βρῆς ἕναν ἰσχνό ὑπερόπτη Κοριολανό, ἕναν ἄσημον ἐκδικητικόν Ἀλκιβιάδην, ἕνα ἐγὼ μεγαλείτερο ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ὅχι βέβαια σέ ὅλους· ἄλλως δέ θά ὑπῆρχαν σήμερα πιά ἑλληνικές πόλεις. Ἀλλὰ ὅποιος διοικεῖ, σάν καί σένα, ἕνα λαό, πρέπει νά γνωρίζῃ τίς ἀρχουσες ροπές, πού δέ φτάνουν βέβαια ὡς τῇ φανερῇ ἀκρότητι τοῦ ὠραίου ἀθηναίου ἢ τοῦ δικοῦ μας Γαίου Μάρκου, ἀλλὰ πού τείνουν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Οἱ πολλοί, ἀπὸ χίλιους δυό λόγους, γιατί εἶναι πιό μικροί καί πιό ἀδύνατοι, σταματοῦν μεσοδρομῖς. Μά καί μ' αὐτοὺς τό κακὸ γίνεται.

Οἱ Ἕλληνες λίγα πράγματα σέβονται καί σπάνια ὅλοι τους τὰ ἴδια. Καί πρὸς καλοῦ καί πρὸς κακοῦ στέκουν ἀπάνω ἀπὸ τὰ πράγματα. Γιά νά κρίνουν ἂν ἕνας νόμος εἶναι δίκαιος, θά τὸν μετρήσουν, μέ τό «μέτρο τῆς προσωπικῆς των περίπτωσης, ἀκόμα καί ὅταν ὑπεύθυνα τὸν κρίνουν στήν ἐκκλησίαν ἢ στό δικαστήριον. Ὁ Ἕλληνας ζητεῖ ἀπὸ τό νόμον δικαιοσύνη γιὰ τὴ δική του προσωπικὴ περίπτωσιν. Ἄν τύχῃ καί ὁ «νόμος, δίκαιος στήν ὁλότητά του, καί δέν ταιριάζῃ σέ λίγες περιπτώσεις, ὅπως ἡ δική του, δέν μπορεῖ αὐτό νά τό παραδεχτῇ. Καί ἐν τούτοις τετρακόσια χρόνια τώρα τό διακήρυξε ὁ μέγας Πλάτων, ὅπως τέτοια εἶναι ἡ μοῖρα καί ἡ φύσις τῶν νόμων· πῶς ἄλλο νόμος καί ἄλλο δικαιοσύνη· τό διακήρυξε καί ὁ Σταγειρίτης, χωρίζοντας τό δίκαιο ἀπὸ τό ἐπιεικές. Ἀλλὰ δέν τ' ἀκούει αὐτὰ ὁ Ἕλληνας! Δέ δέχεται νά θυσιάσῃ τὴ δική του περίπτωσιν, τό δικό του ἐγὼ σ' ἕνα νόμον σκόπιμο καί τό δίκαιο στὴ γενικότητά του. Ἐτσι εἶναι οἱ πολλοί· στίς πόλεις πού πρόκειται τώρα νά διοίκεται, ἔτσι διαφορετικοί, ἂν ὄχι ἀπὸ μας, ὅμως ἀπὸ τοὺς πατέρες μας, πού θεμελίωσαν τό μεγαλεῖο τῆς παλῆς, τῆς ἀληθινῆς μας δημοκρατίας.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ποτέ ὁ ἄρχων δέν πρέπει νά περιφρονῇ τόν ἀρχόμενον, ὅσο ἄξιος καί ἂν εἶναι αὐτός, καί ὅσο ἀνάξιοι οἱ ἀρχόμενοι. Πρέπει νά σκύβῃ, νά μελετᾷ καί νά γνωρίζῃ τό λαό του. Πρὸ παντός ὅταν ἔχῃ νά κάνῃ μέ τούς δυσκολονόητους ἔλληνες. Γι' αὐτό μή μέ βαρεθῇς, πού θέλω νά σοῦ τούς δείξω ἀπὸ πολλές πλευρές καί πού τίς πολλές τοῦτες πλευρές πάω νά τίς ἀναγάγω σέ μιά πρώτη ρίζα.

Ὅσο περνοῦν οἱ αἰῶνες τόσο κι ἐμεῖς καί οἱ λαοί πού κυβερνοῦμε γινόμαστε περισσότερο ἀτομιστές, ὥς πού μιά μέρα νά μαραθοῦμε ὅλοι μαζί μέσα στή μόνωση τῶν μικρῶν ἑαυτῶν μας. Νομίζω πῶς οἱ ἔλληνες ἀπάνω στοὺς ὁποίους ἐσύ τώρα ἄρχεις εἶναι πρωτοπόροι σέ αὐτόν τό θανάσιμο κατήφορο.

Δέ σοῦ ἔκανε κιόλας ἐντύπωση, καλέ μου Νάβιε, ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἔλληνα γιά τό συμπολίτη του; Ὅχι πῶς δέ θά τοῦ δανείσῃ μιά χύτρα νά μαγειρέψῃ, ὅχι πῶς ἂν τύχῃ μιά ἀρρώστια δέ θά τόν γιαιοτροπορέψῃ, ὅχι πῶς δέν τοῦ ἀρέσει νά ἀνακατεύεται στίς δουλειές τοῦ γείτονα, γιά νά τοῦ δείξῃ μάλιστα τήν ἀξιοσύνη του καί τήν ὑπεροχή του· σέ τέτοιες περιπτώσεις βοηθάει ὁ Ἕλληνας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Βοηθάει πρόθυμα καί τόν ξένο, μέ τήν ἰδέα μάλιστα, πού χάρις στοὺς μεγάλους στωικούς, πάντα τόν κατέχει, μιᾶς πανανθρώπινης κοινωνίας. Τοῦ ἀρέσει νά δίνη στὸν ἀσθενέστερο, στὸν ἀβοήθητο· εἶναι καί αὐτό ἓνας τρόπος ὑπεροχῆς.

Λέγοντας πῶς ὁ Ἕλληνας ἀδιαφορεῖ γιά τόν πλησίον του, κάτι ἄλλο θέλω νά πῶ. Ἀλλά μοῦ πέφτει δύσκολο νά στό ἐξηγήσω. Θά ἀρχίσω μέ παραδείγματα, πού, ἂν προσέξῃς, ἀνάλογα θά δῇς καί ἐσύ ὁ ἴδιος πολλά μέ τά μάτια σου. Ἀκόμη ὑπάρχουνε ποιητές πολλοί καί τεχνίτες στίς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Πλησίασέ τους, καθὼς εἶναι χρέος σου, καί πές μου ἂν ἀκουσες κανέναν ἀπ' αὐτοὺς ποτέ νά ἐπαινῇ τόν ὁμότεχνό του. Δέ χάνει τόν καιρό του σέ ἐπαίνους τῶν ἄλλων ὁ Ἕλληνας. Δέ χαίρεται τόν ἔπαινο. Χαίρεται ὅμως τὸν ψόγο καί γι' αὐτό βρίσκει πάντα καιρό. Γιά τήν κατανόηση, τήν ἀληθινή, αὐτὴν πού βγαίνει ἀπὸ τὴ συμπάθεια γι' αὐτό πού κατανοεῖς, δέ θέλει τίποτα νά θυσιάσῃ. Τό κίνητρο τῆς δικαιοσύνης δέ τὸν κινεῖ γιά νά παινέσῃ ὅ,τι ἀξίζει τὸν ἔπαινο. Ὅχι πού δέ θά ᾔθελε νά εἶναι δίκαιος, ἀλλὰ δέν ἀντιλαμβάνεται κἂν τὴν ἀδικία πού κάνει στὸν ἄλλο. Ἀλλοῦ κοιτάζει· θαυμάζει ὅ,τι εἶναι ὁ δικός του κόσμος· κάθε ἄλλον τὸν ὑποτιμᾷ. Ὅταν ἓνας πολίτης ἄξιος δέν ἀναγνωρίζεται κατὰ τὴν ἀξία του, λέει ὁ Ἕλληνας: ἀφοῦ δέν ἀναγνωρίζομαι ἐγὼ ὁ ἀξιώτερός του, τί πειράζει ἂν αὐτός δέν ἀναγνωρίζεται; Ὁ ἐγωκεντρισμός ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν Ἕλληνα τὴ δυνατότητα νά εἶναι δίκαιος.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Έμμ.Μπενάκη 16 Τ.Κ. 10678 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.-Φαξ: 210 3800044

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ο Σύνδεσμος Ιστορικών Συγγραφέων Προκηρύσσει Πανελλήνιο Διαγωνισμό Ιστορικού Διηγήματος για τό έτος 2015:

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ έχουν Έλληνες ή Άλλοδαποί, μέ Ένα (1) μόνον Διήγημα, γραμμένο στην Έλληνική γλώσσα,πού νά αναφέρεται Μόνον στην Έλληνική Ιστορία (άπό όλες τίς περιόδους της, κατ' έπιλογήν του συντάκτου) καί νά είναι ανέκδοτο καί άδημοσίευτο

Θά δοθοῦν: Α', Β'καί Γ' Βραβείο καί Α', Β'καί Γ' Έπαινος.

ΤΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ πρέπει νά έχει έκταση ΟΧΙ μεγαλύτερή των Πέντε (5) σελίδων, μεγέθους Α4, τυπωμένες μέ γραμματοσειρά Arial ή Times New Roman 12.

ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ:

Τό Διήγημα θά αποσταλεί ταχυδρομικώς σέ Τέσσερα(4) εϋανάγνωστα δακτυλογραφημένα αντίτυπα, πρέπει νά έχει τίτλο,καθώς καί ψευδώνυμό του συγγραφέα,τό όποιο θά αναγράφεται στό επάνω δεξιό μέρος της πρώτης σελίδας του κειμένου.

Τά πραγματικά στοιχεία του διαγωνιζόμενου (Όνοματεπώνυμο-Διεύθυνση-Τηλέφωνο) θά κλειστοῦν σέ μικρότερο φάκελλο, επί του όποιου θά αναγράφεται μόνον τό ψευδώνυμο.

Τά Τέσσερα αντίτυπα του Διηγήματος καί ό μικρός φάκελλος θά κλειστοῦν σέ μεγαλύτερο φάκελλο,στό επάνω άριστερό μέρος του όποιου,στή θέση του αποστολέα,θά γραφεί μόνον τό ψευδώνυμό του. Ό Φάκελλος θά ταχυδρομηθεί ως απλή έπιστολή (δχι συστημένη) καί ως καταληκτική ήμερομηνία αποστολής των κειμένων όρίζεται ή 31η Όκτωβρίου 2015(Λαμβάνεται υπόψη ή σφραγίδα του ταχυδρομείου) στην διεύθυνση:

Σύνδεσμος Ιστορικών Συγγραφέων

Έμμ. Μπενάκη 16 Τ.Κ.10678 Αθήνα.

Ἡ ἀποδοχή τῶν παραπάνω ὅρων εἶναι ὑποχρεωτική γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τῆς συμμετοχῆς καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἀμετάκλητη, τὰ δὲ κείμενα τῶν διηγημάτων δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅσα διηγήματα διακριθοῦν, θὰ ἐνημερωθοῦν τηλεφωνικά οἱ δημιουργοὶ τους. Ἡ ἀπονομὴ τῶν Βραβείων καὶ Ἐπαίνων θὰ γίνῃ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2016, σὲ ἡμερομηνία καὶ χῶρο πού θὰ γνωστοποιηθοῦν ἔγκαιρα.

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Στό Τηλέφωνο τοῦ Συνδέσμου 210 3800044 Τρίτη καὶ Πέμπτη, ὥρες 10.00-12.00 καθὼς καὶ στά τηλέφωνα τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου.-

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΕΝ.ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Εὐστάθιος Παρασκευόπουλος

Πόπη Βραχιώτου-Λυμπεροπούλου

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Εὐστάθιος Παρασκευόπουλος, τηλ. 210 6001312

Γ.Γραμματέας: Πόπη Βραχιώτου-Λυμπεροπούλου, τηλ. 210 6125602

Ἀντιπρόεδρος: Μιλτιάδης Κάππος, τηλ. 210 5234750

Ταμίας: Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος, τηλ. 2107601260

Ἐφορος: Γεωργιος Παπακωνσταντίνου, τηλ. 210 7243451

Συγχαρητήρια

Ἡ Ἐταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν θέλει νὰ ἐκφράσῃ τὰ θερμὰ τῆς συγχαρητήρια στὸν ἐξ Ἀμφίσσης καταγόμενο γιατρό Dr. Δημήτριο Παρασκευά Μώρη γιὰ τὴν ἔκδοση τῆς Διδακτορικῆς του Διατριβῆς μέ τίτλο «Ὁ ρόλος τῆς καρδιοεκτετικῆς ορού στὴν παθογένεση καὶ στὸν ρυθμὸ αὐξησης τοῦ ἀνευρύσματος κοιλιακῆς αορτῆς σὲ πειραματικό μοντέλο».

Τὴν παραπάνω ἔκδοση μπορεῖ ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος νὰ τὴν μελετήσει στὴ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Ἀμφίσσης στὴν ὁποία ὁ γιατρός Dr. Δημήτριος Παρασκευᾶς Μώρης τὴν ἔχει δωρίσει.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἐπέτειος τῆς μάχης τῆς «Ντρέμισσας»

Γιορτάστηκε καί φέτος, ὅπως κάθε χρόνο, ἡ ἱστορική ἐπέτειος τῆς μάχης τῆς «Ντρέμισσας» στήν πλαγιά τῆς Γκιώνας στήν τοποθεσία μέ τό ὄνομα ἀρβανιτοράχη, στίς 31 Μαΐου ἡμέρα Κυριακή μέ τήν συμμετοχή τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καί πλήθος κόσμου.

Ἡ Ε.Φ.Μ. ἦταν παρούσα. Στεφάνι κατέθεσε τό μέλος τοῦ Δ.Σ. καί ταμίας τῆς Ἐταιρείας κ. Ἰωάννης Τσινταβῆς ὁ ὁποῖος ἐκφώνησε καί τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας.

Ἀγαπητοί Φίλοι

Τούτη τή γῆ πού πατᾶμε σήμερα, τοῦτα τά χῶματα, τοῦτα τά λιθάρια γύρω μας, ὅπως ἄλλωστε καί σ' ὅλο τόν Ἑλλαδικό χῶρο, εἶναι ποτισμένα μέ τό αἷμα τῶν προγόνων μας πού μέ βαθειά πίστη καί ἀκλόνητη ἀπόφαση γιά θυσία καί μέ κείνο τό ἀνεπανάληπτο σύνθημα «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος» χάρισαν στίς ἐπόμενες γενιές τήν ἐλευθερία ἐνῶ πολλοί ἀπ' αὐτούς βρῆκαν τό θάνατο.

Καί τούτη ἡ περιοχή στήν πλαγιά τῆς Γκιώνας, ἡ ἀρβανιτοράχη, ὅπως ὀνομάζεται, ὅπου σήμερα ἤρθαμε γιά νά θυμηθοῦμε, νά διδαχτοῦμε μά ἰδιαίτερα νά τιμήσουμε ἐκείνους πού τότε ἔδωσαν τά πάντα γιά νά μᾶς ἐλευθερώσουν, σεμνύνεται γιά τή μεγάλη προσφορά τῆς, γιά τό σημαντικό ρόλο πού ἔπαιξε τότε.

Ἡ περιοχή βρίσκεται λίγο ἔξω ἀπό τό χωριό Πανουργιάς, ὄνομα πρὸς τιμή τοῦ ὁμώνυμου ὀπλαρχηγοῦ. Τό χωριό ἦταν γνωστό παλαιότερα καί μέ τήν ὀνομασία Δρέμισσα (τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ἐξ ἴσου καί σήμερα μεταξύ των κατοίκων τῆς Φωκίδας) μέχρι τή μετονομασία του τό Φεβρουάριο τοῦ 1915. Ἔτσι ὀνομάστηκε πιθανόν ἀπό τό τρέμω -> τρέμισσα -> ντρέμισσα <-> δρέμισσα, λόγω τῶν συχνῶν σεισμῶν. Ἡ θεωρία αὕτη βασίζεται στό γεγονός ὅτι ἀρχικά το χωριό ἦταν χτισμένο ψηλά στήν πλαγιά τῆς Τούρλας καί μετὰ ἀπό ἕναν μεγάλο σεισμό καταστράφηκε καί ξαναχτίστηκε χαμηλότερα. Ἡ παλιά θέση τοῦ χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα ὡς Λάκκος, εἶναι ἀκόμα διάσπαρτη ἀπό οἰκοδομικούς λίθους. Ἡ συγκεκριμένη θεωρία εἶναι καί ἡ ἐπικρατέστερη.

Μιά ἄλλη θεωρία γιά τήν προέλευση τοῦ ὀνόματος εἶναι αὕτη τοῦ

στρατηγού Στέλιου Πανουργιά. Έπειδή παλαιότερά τό χωριό πιθανόν νά ἦταν μέσα σέ δάσος ἀπό δρυς, ἀπό τή λέξη δρυμός -> δρεμός -> δρέμισσα. Σήμερα δρυς συναντάει κανείς ανάμεσα στήν Παύλιανη καί τό Κουμαρίτσι, λίγα μόλις χιλιόμετρα ἀπό τό χωριό.

Ἡ παράδοση σώζει τό γεγονός ὅτι τό χωριό πρίν ὀνομαστεῖ Δρέμισσα ὀνομαζόταν Κοτρώνα, ἴσως λόγω τῶν πολλῶν βράχων πού τήν περιτριγυρίζουν καί τή γενικότερη τραχύτητα τοῦ τοπίου.

Τό χωριό εἶναι πατρίδα τῶν μεγάλων ἡρώων τῆς μικρῆς Φωκίδας στόν ἀγώνα τοῦ '21: Πανουργιά, Νάκου Πανουργιά, Γιάννη Γκούρα, Μαμούρη καί Παπά-Κώστα Τζαμάλα γι' αὐτό καί λέγαν «δώδεκα καλύβες δέκα τρεῖς καπεταναῖοι».

Ἄς ἔρθουμε ὅμως στήν ἱστορία.

Ἡ Ἐπανάσταση ξέσπασε, ὅπως εἶχε αποφασισθεῖ στή συνέλευση τῆς Ἀγίας Μαύρας. Οἱ Τοῦρκοι ἀντέδρασαν καί ἔστειλαν -ἐκτός των ἄλλων- καί δύο πανίσχυρους καί τρομερούς Πασάδες, τόν Κιοσέ Μεχμέτ καί τόν Ὁμέρ Βρυώνη, μέ σκοπό νά πνίξουν τήν ἐπανάσταση, νά ξεκαθαρίσουν τήν Ἀνατολική Στερεά καί νά φτάσουν στή Ναύπακτο γιά νά περάσουν ἀπέναντι στό Μωριά καί νά διαλύσουν τοὺς ἐκεῖ ξεσηκωμένους.

Οἱ Ἕλληνες προσπάθησαν νά συγκρατήσουν τίς Τουρκικές ὁρδές. Στίς 23 Ἀπριλίου... μαύρη μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σάν καλικούδα.. ἔγινε ἡ μάχη τῆς Χαλκομάτας-Ἀλαμάνας μέ τά γνωστά ἀποτελέσματα καί κυρίως μέ τήν ἀπώλεια τῶν δύο μεγάλων ἀνδρῶν, τέκνων κι αὐτῶν τῆς μικρῆς Φωκίδας, τοῦ Δεσπότη Σαλῶνων Ἡσαΐα καί τοῦ θρυλικοῦ Θανάση Διάκου.

Σέ λίγες μέρες ὅμως, στίς 8 Μαΐου ὁ Ὁμέρ Βρυώνης θά σπάσει τά μούτρα του στό χάνι τῆς Γραβιάς.

Ὅταν ἄρχισαν οἱ ἐχθροπραξίες μέ τοὺς Τούρκους, οἱ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς, οἱ ἄμαχοι, ἀπ' τό φόβο τῶν ἀντιποίνων, πῆραν τά ζωντανά τους καί ὅσα ἀπ' τά ὑπάρχοντά τους μποροῦσαν καί τράβηξαν νά βροῦν καταφύγιο πάνω σέ τοῦτες τίς πλαγιές καί τά φαράγγια τῆς Γκώνας καί τῆς Οἴτης.

Στόν καιρό πού ἀκόμα ὁ Βρυώνης βρισκόταν στή Γραβιά, θέλοντας νά ἀποκαταστήσει τό ἠθικό τῶν ἀνδρῶν του, ἔστειλε μιά δύναμη 3000 Τουρκαλβανῶν νά καθαρίσει τήν περιοχή τῶν βλαχοχωρίων κι ἀπό κεῖ νά κατέβουν στά Σάλωνα.

Ὅταν λέμε βλαχοχώρια ἐννοοῦμε τήν ὄρεινὴ Παρνασσίδα, δηλαδή τά χωριά γύρω ἀπ' τό Μαυρολιθάρι.

Σ' αὐτὴν ἐδῶ τήν περιοχή πού βρισκόμαστε σήμερα εἶχαν καταφύγει πολλά γυναικόπαιδα μέ τά ὑπάρχοντά τους.

Ἦταν 17 Μαΐου 1821, ἐννέα μέρες μετὰ τὸ χάνι τῆς Γραβιάς Ἀνέβηκαν λοιπόν οἱ Τοῦρκοι ἐδῶ, ἀλλὰ ὅπως λένε ὅλοι οἱ ἱστορικοί, τὸ ἔριξαν στὸ πλάτσικο καὶ ἔτσι ἔχασαν τὴ συνοχὴ τους.

Τὴν πορεία τοῦ ἀσκεριοῦ αὐτοῦ παρακολουθοῦσε ὁ Γιάννης Γκούρας καὶ ὅταν ἔκρινε κατάλληλῃ τὴν ὥρα ἔπεσε πάνω τους καὶ ὀρμητικὸς ὅπως ἦταν τοὺς διέλυσε καὶ τοὺς κυνήγησε μέχρι κάτω στὸν κάμπο πανικόβλητους.

Ἦταν ἡ πρώτη νικηφόρα μάχη στὴν ἐπαναστατημένη Ρούμελη μετὰ τοὺς Ἕλληνες νὰ τρέπουν σὲ φυγὴ τοὺς ἐναπομείναντες καὶ ἡττημένους Τούρκους καὶ νὰ ὑπερασπίζονται μετὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὴν ἀπόφασή τους.

Ἦταν τὸ πρῶτο μήνυμα αἰσιοδοξίας γιὰ τὸ τί ἦταν δυνατόν νὰ καταφέρουν μετὰ τὸν ἔνοπλο ἀγῶνα τους καὶ μ' αὐτὴ τὴ νίκη ἀνέβηκε τὸ ἠθικὸ σ' ὁλόκληρῃ τὴν ἐπαναστατημένη Φωκίδα.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης αὐτῆς ἦταν σημαντικά:

- Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πολλὰ θύματα κι ἔτσι τὸ ἠθικὸ τους παρέμεινε καταρρακωμένο.

- Γλύτωσαν τὰ γυναικόπαιδα καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους ἀπ' τὴν ὁμηρία καὶ τὸ πλάτσικο καὶ

- Ματαιώθηκε ἡ προσπάθεια νὰ φτάσουν στὰ Σάλωνα καὶ στὴ συνέχεια νὰ περάσουν στὸ Μωριά ὅπως σχεδίαζαν ἀρχικά.

Μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τὴ σημερινή πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ἐδῶ στὰ βλαχοχώρια ἐγίνε παρόμοια μάχη, στίς ἀρχές Ἰουλίου 1824 μετὰ ἀρχηγούς τὴν Ἑλλήνων τοὺς Σαφάκα καὶ Σκαλτσά μετὰ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα κι' ἀκόμα ὅτι ἡ Φωκίδα, ἀληθινὸς κυματοθραύστης ἔσπασε ὅλα τὰ μεγάλα τουρκικὰ κύματα καὶ δὲν ἐπέτρεψε στοὺς Τούρκους νὰ στείλουν στὴν Πελοπόννησο οὔτε ἕναν στρατιώτη μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ σταθεροποιηθεῖ, ἀνδρωθεῖ καὶ τελικὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ μεγάλη Ἐπανάσταση.

Νὰ θυμίσω ἐπίσης τί ἔλεγε ὁ κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας στὸν γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τοῦ Νικόλαο Σπηλιάδη γιὰ μᾶς τοὺς Ρουμελιῶτες: «Τὸ λιγότερο πού ἀξίζει σ' αὐτοὺς τοὺς γενναίους Ρουμελιῶτες εἶναι νὰ ἐλευθερώσουμε τὴν πατρίδα τους. Γιατί προσέφεραν τόσα στὸν Ἀγῶνα καὶ γιατί ὅταν ἡ Ρούμελη θὰ εἶναι λεύτερη θά' νάι ὅλη ἡ Ἑλλάδα λεύτερη».

Ἀγαπητοί μου

Ὅπως γνωρίζετε σήμερα ζοῦμε ὅλοι μας στὸν καιρὸ τῆς λήθης. Εἴμαστε ἀγνοοῦμενοι καὶ ἀγνοοῦντες στὴν ἴδια μᾶς τὴ χώρα! Γιατί σιγά-σιγά θὰ μεταφερθοῦμε ἐκεῖ πού θέλουν νὰ μᾶς πᾶνε οἱ ἐκσυγ-

χρονιστές της ιστορίας, της πολιτικής, της οικονομίας και διάφοροι άλλοι άχρηστοι και άμόρφωτοι πού λυμαίνονται την Ελλάδα μας τις τελευταίες δεκαετίες! Άνοιξτε τό internet και θά δείτε ότι αποκαλούν σκοτεινό τό '21. Ιστορικοί έχουν ιστοσελίδα ή όποία περιλαμβάνει τίς σφαγές πού κάναμε κατά τών Τούρκων στή διάρκεια της Έλληνικής Έπαναστάσεως. Γι' αυτούς τούς κυρίους πού είναι και πανεπιστημιακοί το '21 είναι σκοτεινό! Φτάνει πιά!

Κι' όλα αυτά μέ την άνοχή της Πολίτειας και της Δικαιοσύνης!

Ή κρίση φίλοι μου δέν είναι μόνο οικονομική, είναι κρίση βαθύτατα ήθικη, άξιων και θεσμών.

Όλα γκρεμίζονται και μείς κοιτάμε ακόμα πώς θά σώσουμε τόν έαυτό μας! Καί ή Πατρίδα; Άς χαθεί!

Έχουμε νά κάνουμε μέ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΕΣ σέ καιρό ειρήνης και καταλαβαίνετε όλοι σας ποιούς έννοώ!

Πολιτικοί άπάτριδες, άθεοι, καιροσκόποι, καρεκλοκένταυροι

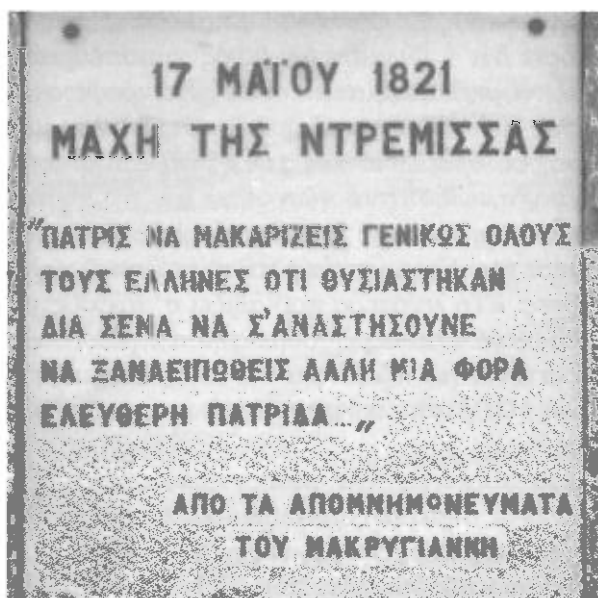
Έμεις, Ρουμελιώτες, άπόγονοι τόσων και τόσων σπουδαίων ήρώων, είμαστε ύποχρεωμένοι άπ' τή βαριά ιστορία μας, νά βγοῦμε μπροστά!

Πόσο κάτω πρέπει νά φτάσει αυτός ό τόπος γιά ν' άρχίσει ν' άνεβαίνει πάλι;

Άς τιμωρήσουμε τούς ένόχους γιά τήν κατάντια μας τώρα

Αὔριο θά είναι πολύ άργά!

Εύχαριστώ πολύ!

191η επέτειο τής μάχης τής Ἀμπλιανης

Τήν Κυριακή 19 Ἰουλίου ἡ Ἑταιρεία μας καί ὁ Δήμος Δελφῶν συνδιοργάνωσαν ἐκδήλωση γιά τήν 191η επέτειο τής μεγάλης μάχης τής Ἀμπλιανης (κοντά στό 51ο χλμ τής Ε.Ο.Λαμίας - Ἀμφισσας).

Στεφάνι κατέθεσε ὁ ἀντιπρόεδρος τής Ἑταιρείας κ. Ἰωάννης Ράμμος Ἀπτοχος (Ι) ε.α.

Ὁ πανηγυρικός τῆς ἡμέρας ἐκφωνήθηκε ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ ΣΕ-ΑΝ Φωκίδος κ. Γρηγόρη Μιχαλέα.

Ἀναζητώντας τό Πεδίο τής Μάχης

Κυριακή 2 Αὐγούστου ὥρα 06.30 στήν Αἰ-λιόσα μᾶς περιμένουν ὁ Ἡλίας Καβούρης καί ὁμπάρμπα Γιάννης Τσάφος (88 χρονῶν), πρῶτοι φτάνουμε ὁ γράφων μέ τόν ἀντιπρόεδρο τής ΕΦΜ Γιάννη Ράμμο καί πίσω μας ὁ πρόεδρος τής ΕΦΜ Χάρ. Παναγιωτόπουλος μέ τόν Δήμαρχο, ξεκινᾶμε μέ κατεύθυνση πρὸς 51ο χιλ.

Σέ λίγο ἀφήνουμε τόν κεντρικό ἀσφαλτόδρομο περιοχῇ «κορασίδα» στρίβοντας δεξιὰ σέ χωματόδρομο, τό αὐτοκίνητο χοροπηδαεῖ ἀπ' τίς λακκοῦβες, σάν κατσίκι, ἀλλά δέν κρατάει πολύ, 5 χιλ. περίπου ἀπ' τήν ἀσφαλτο τό μπροστινό αὐτοκίνητο μέ τούς ὁδηγούς μᾶς σταματάει, κατεβαίνουμε, φτάσαμε μᾶς λένε, βλέπετε τά ταμπούρια, ἐδῶ εἶναι, δέν βλέπουμε τίποτα, ἡ περιοχῇ ἐκτός ἀπό ἔλατα ἔχει καί πυκνή χαμηλή βλάστηση μέ κέδρα καί ἄλλους θάμνους, μπαίνουμε στό δασωμένο καί τότε ἀρχίζει νά ἀποκαλύπτεται ἡ ὀχύρωση τῆς τοποθεσίας.

Κατεβαίνουμε τήν πλαγιά, τά ἐρείπια τῶν ταμπουριῶν εἶναι δεξιὰ καί ἀριστερά τοποθετημένα σέ στρατηγικά σημεία γιά κυκλική ἄμυνα, βρισκόμαστε στό πραγματικό πεδίο τῆς μάχης τῆς Ἀμπλιανῆς.

Αὐτός ἐδῶ ὁ τόπος μέχρι πάνω στή κορφή, μᾶς διηγεῖται ὁ μπάρμπα Γιάννης, ἦτανε χωράφια τῆς Κολοβάτας καί σπέρναμε φακή καί ρεβίθια, κεῖνα τά χρόνια, σήμερα εἶναι δάσος καί τό λέγανε ἐκεῖ ἀπέναντι στήν πλαγιά «τά κεφάλια τῶν Τούρκων» γιατί βρίσκανε λένε, ὅταν ἔσπερναν τά χωράφια, ἀνθρώπινα κόκαλα.

Στό βάθος ό κάμπος τής Γραβιάς.

Ἐλάτε νά σᾶς δείξουμε καί τόν παλιό καρόδρομο Λαμίας Γραβιάς Ἀμφισσας μᾶς λέει καί τραβάει μπροστά ό μπάρμπα Γιάννης, στά ἄριστερά της τοποθεσίας καί στά ριζά τοῦ λόφου πράγματι ὑπάρχει δρόμος μέ πεζούλια ἀντιστήριξης καί καλντερίμι στρωμένο μέ πέτρες φυτεμένες ψαροκόκαλο σέ ἄρκετά σημεία, τόν περπατήσαμε καί βγήκαμε στόν χωματόδρομο, μπήκαμε στά αὐτοκίνητα καί προχω-

ρήσαμε περί τό ένα χιλ. βόρεια γιά νά ἀπολαύσουμε μιά καταπληκτική θέα, μία πραγματικά ἀεροπορική θέα, ἡ ρεματιά αὐτή, μας λέει ὁ Ἡλίας πού εἶναι καί κυνηγός, εἶναι πέρασμα τῆς φάσσας, ὅταν κρυώσει ὁ καιρός κοπάδια ἀπ' τά πουλιά αὐτά μεταναστεύουν σέ ποιό θερμά κλίματα περνώντας ἀποδῶ καί βέβαια ἐμεῖς τά κατερῶμε καί

Πρὶν ἐπιβιβαστοῦμε στά αὐτοκίνητα γιά τήν ἐπιστροφή ὁ Ἡλίας βγάζει ἓνα μπουκάλι τσίπουρο καί κερνάει πού ὅπως μᾶς εἶπε τό ἔχει πάντα μαζί του γιά ... φάρμακο.

Ἐδῶ τελειώνει καί ἡ ξενάγηση μας ἀπ' τόν Ἡλία καί τόν μπάρμπα Γιάννη τούς ὁποίους εὐχαριστοῦμε θερμά καί μέ τήν ὑπόσχεση τοῦ Δημάρχου ὅτι θά φροντίσει γιά τήν ἀνάδειξη καί ἀξιοποίηση τῶν ὧσων εἶδαμε.

Γιάννης Β. Τσινταβής

ΣΤΟΝ ΤΑΣΟ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟ

Πάντα εἶναι ὀδυνηρός ἓνας ἀποχαιρετισμός, ἀλλά ὅταν πρόκειται γιά ἓναν καλό φίλο καί συνεργάτη τότε γίνεται καί ἐπαχθής. Τοῦτο συμβαίνει καί μέ τόν Τάσο Φιλιππόπουλο, τόν καλό Δάσκαλο, ὁ ὁποῖος πίστευε στό ἔργο πού εἶχε ἀναλάβει. Καί μαζί μέ τό ἔργο τοῦ δασκάλου, ἀσχολήθηκε καί μέ τή συγγραφή παιδαγωγικῶν, διδακτικῶν ἔργων καί ἔργων πολιτικῆς ἀγωγῆς, λαογραφίας καί ἱστορίας.

Οἱ φίλοι του τῆς Ε.Φ. Μελετῶν ἐπαναλαμβάνουν τήν ἐλπιδοφόρα εὐχή τῆς ἐκκλησίας μας: «Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιωμακάριστε καί καλέ μας συνεργάτη, φίλε Τάσο»!

Γ.Ν.Κ.

Οἰκονομικές ἐνισχύσεις

Γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς ἐταιρείας προσέφεραν οἱ φίλοι τα παρακάτω ποσά:

- α. Γ. Ν. Κουτσοκλένης Ἐλαιώνας, εἰς μνήμην Κ. Καραχάλιου 50€
- β. Ὁ ἴδιος εἰς μνήμην Δήμου Ἡλίας Δημητρίου 50€

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὁποιοδήποτε σύστημα ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

